

เรื่อง

เพชรบุรีความท้าทายจากการกระแสโลกภิวัตน์

กลุ่มที่ 3

การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อความสมดุลระหว่าง
การพัฒนาต่างประเทศและตลาดภายในประเทศ

โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจไทย: ผลกระทบและแนวทางการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน
โดย ฉลองภพ สุสังกรกัญจน์, สมชาย จิตสุชน และ ยศ วัชระคุปต์
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ขีดความสามารถในการผลิตทดสอบการนำเข้า

โดย ประเมธี วิมลศิริ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ร่วมจัดโดย

มูลนิธิชัยพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
กระทรวงพาณิชย์

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

และ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เรื่อง

เชิงความท้าทายจากการเปลี่ยนโลกภิวัตน์

กลุ่มที่ 3

การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อความสมดุลระหว่าง
การพึ่งพาตลาดจากต่างประเทศและตลาดภายในประเทศ

โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจไทย:

ผลกระทบและแนวทางการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน

(*Globalization of Thailand:
Economic Impacts and Restructuring for Sustainability*)

โดย

ฉลองกพ สุสังกรกาญจน์

สมชัย จิตสุชน

yx วัชระคุปต์

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ร่วมจัดโดย

มูลนิธิชัยพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กระทรวงพาณิชย์

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

และ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์: ทฤษฎีและหลักฐานระหว่างประเทศ	1
1.1 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	2
1.2 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อความยากจนและการกระจายรายได้	3
1.3 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจ	6
ส่วนที่สอง โลกาภิวัตน์กับระบบเศรษฐกิจไทย	8
2.1 พัฒนาการกระแสโลกาภิวัตน์ในประเทศไทย	8
2.2 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์กับระบบเศรษฐกิจไทย	12
2.3 การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของผลการเปิดประเทศ	17
ตอนที่ 3 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อลดการพึ่งพาภาคต่างประเทศ	24
3.1 การตั้งเป้าหมายการพึ่งพาการส่งออกและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	27
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์	29
3.3 ผลจากการขยายตัวของการส่งออก	32
3.4 การลดการพึ่งพาการนำเข้า	34
3.5 การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต	35
3.6 การประยัดพลังงาน	40
3.7 สรุป	41
บรรณานุกรม	43

สารบัญตาราง และรูป

หน้า

ตารางที่ 1.1 การเปลี่ยนแปลงในการกระจายรายได้แยกตามกลุ่มประเทศ	4
ตารางที่ 1.2 การอธิบายระดับความเสี่ยงด้วยความผันผวนในตลาดโลกและระดับการเปิดประเทศ	7
ตารางที่ 2.1 สัดส่วนสินค้าออกจำแนกตามกิจกรรมการผลิต	10
ตารางที่ 2.2 สินค้าส่งออกจำแนกตามปัจจัยการผลิตหลัก	10
ตารางที่ 2.3 ผู้นำทุนเคลื่อนย้ายสุทธิภาคเอกชน	12
ตารางที่ 2.4 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยจำแนกตามรายสาขา	13
ตารางที่ 2.5 แหล่งที่มาของ การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยจำแนกตามรายสาขา	14

ตารางที่ 2.6	สัดส่วนคนจนแบบนับรายหัว (ร้อยละ)	14
ตารางที่ 2.7	การกระจายรายได้ของไทย.....	15
ตารางที่ 2.8	รายได้เฉลี่ยต่อหัวที่แท้จริงแยกตามรายภาค (บาท).....	15
ตารางที่ 2.9	ข้อมูลที่ใช้ในแบบจำลอง Pooled Regression	18
ตารางที่ 2.10	ผลการประมาณการความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดประเทศกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในสามช่วงเวลา (1980-86,1987-1991,1992-1995) ด้วยวิธี Pooled Regression (ตัวแปรตามคืออัตราการขยายตัวเฉลี่ยรายสาขาวิชาผลิตของแต่ละช่วง)	21
ตารางที่ 2.11	ผลการประมาณการความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดประเทศกับความผันผวนทางเศรษฐกิจในสามช่วงเวลา (1980-86,1987-1991,1992-1995) ด้วยวิธี Pooled Regression (ตัวแปรตามคือ Coeficient of Variation ของสาขาวิชาผลิตในแต่ละช่วง).....	22
ตารางที่ 2.12	ผลการประมาณการในแบบจำลองที่สอง (System of Equations).....	24
ตารางที่ 3.1	ดุลบัญชีเดินสะพัด หนี้ระยะสั้น และทุนสำรองทางการสุทธิ (ล้านดอลลาร์ สร.อ.)	26
ตารางที่ 3.2	อัตราการขยายตัวของการส่งออกตามเป้าที่ตั้งไว้	28
ตารางที่ 3.3	สาขาวิชาผลิตในแบบจำลอง.....	30
ตารางที่ 3.4	ผลจากการเพิ่มการส่งออกของแต่ละสาขา 10,000 ล้านบาท.....	33
ตารางที่ 3.5	ข้อสมมุติฐานการขยายตัวของการส่งออกสาขาต่างๆ	34
ตารางที่ 3.6	แนวโน้มการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต.....	40
ตารางที่ 3.7	สรุปผลของศักยภาพในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	41
ตารางที่ 3.8	ผลต่อการกระจายรายได้: เทียบปี 2007 กับปี 2002	42
รูปที่ 1.1	อัตราการเพิ่มรายได้เฉลี่ยและอัตราการเพิ่มรายได้ของคนจน.....	4
รูปที่ 2.1	ระดับการเปิดประเทศของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2503-2543	9
รูปที่ 2.2	สัดส่วนเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิภาคเอกชนในช่วงปี พ.ศ. 2526-2544.....	11
รูปที่ 2.3	สัดส่วนเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิภาคเอกชนในช่วงปี พ.ศ. 2526-2544.....	12
รูปที่ 2.4	อัตราการเจริญเติบโตของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2524-2543	13
รูปที่ 2.5	อัตราการเจริญเติบโตของสินค้าออกของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2523-2544	16
รูปที่ 2.6	ความสัมพันธ์การเปิดประเทศและการขยายตัวเศรษฐกิจ 1980-95	19
รูปที่ 2.7	ความสัมพันธ์การเปิดประเทศและความผันผวนทางเศรษฐกิจ 1980-95	20

Globalization of Thailand: Economic Impacts and Restructuring for Sustainability

Chalongphob Sussangkarn

Somchai Jitsuchon

Yos Vajragupta*

Executive Summary

This paper has two major objectives: to characterize and assess the economic impacts of Thailand's development path along with the movements of globalization, and to explore various measures that would ensure the country's economic sustainability with appropriate level of openness.

International evidences suggest that the modern era of globalization have positive impacts on economic growth and contribute to (absolute) poverty reduction. It however is associated with higher income inequality, at both the national and the international levels, and sometimes increased volatility.

Thailand's experiences with globalization shares these common features. The country's openness has been rising, particularly since the export-promotion industrial policy was adopted in late 1970s. Consequently, the export structure gradually but rapidly shifts away from agricultural and labor-intensive products to manufacturing goods, with increased content of high technology. Moreover, when the country began its financial liberalization in early 1990s, the volume of private capital inflow surged ever since, until the eruption of the 1997 economic crisis.

Economic growth through external trades has greatly reduced the absolute poverty, but worsened income inequality, which manifests itself as the problem of relative poverty. Social tension rose due to increased discontent with the unequal opportunities brought about by globalization. Together with perceived heightened volatility and vulnerabilities, special measures need to be explored and implemented in order to ensure smooth transition to an economy with greater sustainability and appropriate level of openness. That is the major thrust of the paper's third section.

In the third section, the key question is whether Thailand has the potential to achieve a satisfactory pace of growth while maintaining stability if reliance on the external sector is reduced. After the crisis, the ratios of exports to GDP jumped up

* President, Research Director (*macroeconomic development and income distribution*), and Senior Researcher, Thailand Development Research Institute, respectively.

considerably (mainly because of the depreciation of the Baht and the need to generate foreign exchange to recover from the crisis). The ratio of exports of goods and services to GDP jumped from about 40% before the crisis to about 66% currently. The greater exposure to the external sector may increase the risk of volatilities to the Thailand economy, particularly with relatively weak world economy at present, and with ever increasing competition in the world markets. In this paper, the feasibility of reducing export dependence while maintaining reasonable growth rates with stability is explored.

The following targets were set.

- 1) To reduce the ratio of exports of goods and services to GDP to 55% within five years.
- 2) To maintain a current account surplus throughout the period, although the surplus, which is now running at about 272 billion Baht is allowed to decline by 25% per year.
- 3) To achieve an average real GDP growth of about 6% per annum with inflation at about 1.5% per annum.

These assumptions imply that the average growth of exports of goods and services will be about 3.7% per year over the next 5 years. The question is how to achieve a 6% real growth rate with the relatively low export growth.

The analysis uses a 79 sector computable general equilibrium model (CGE). Exports are assumed to be exogenous, as is the current account, so that investment is endogenous and provides the closure to the model. Labor is assumed to be fully employed with full mobility across sectors. In the simulations, it is assumed that labor supply increases by 1.5% per annum. For capital, it is assumed that there are excess capacity so the supply of capital is not a constraint. The model also has a breakdown of households into 20 types, by income deciles and by whether the household is in agriculture or non-agriculture. Thus, the pattern of income distribution can also be explored. Using the model, the potential growth generated by a number of factors were explore. These are:-

- 1) Export growth,
- 2) Reducing import shares,
- 3) Increasing total factor productivity (TFP), and
- 4) Energy saving.

First, with the 3.7% export growth, if all export sectors grew at the same, rate, keeping the same export structure as in 2002 (the starting year for the simulation), then the economy can grow at about 3.3% per year. However, given that different export sectors have different spill over impacts on growth, using different growth rate assumptions for different export sectors to reflect likely trends, with a stress on those export sectors with relatively large spill-over impacts, such as tourism and agriculture and

food sectors, leads to a higher potential growth rate of about 3.65% per annum. This is still much lower than the target of 6%.

Next, it was assumed that the shares of imports used for various activities, such as production, consumption and investment, can be reduced. This will tend to increase the potential growth rate, as greater domestic expenditures can be sustained while maintaining the targeted current account balance. If the export shares for all uses can be reduced by 5 percentage point over the next 5 years, then together with the export growth, the potential growth rate increases to 5.2% per annum. Thus, a big jump in potential growth can be achieved through import reduction. However, it may be too optimistic to expect that all import uses could be reduced by 5%. For example, for advanced machinery used for investment, or energy imports, reductions in import shares may not be possible. Recently, the National Economic and Social Development Board (NESDB) has carried out a rough survey of the potential for import reduction. Using the NESDB's results to make assumptions on the possible reductions in import shares, it was found the potential growth of the economy became about 4.75% instead of 5.2%.

Next, it was assumed that total factor productivity growth of one percent per year can be achieved. If this was the case then together with the export growth and the import reduction, the potential growth becomes 5.8%, which is close to the 6% target. However, while between 1981 and 1995, the TFP growth for Thailand averaged about 1% per year, it is not clear that this TFP growth rate can be easily achieved at the present time. Thailand's economic structure has changed considerably since 1995 and the crisis has left many sectors weaker than before. To examine the like growth in TFP in the future, an econometric estimate was carried out to explain TFP growth, which is an updating of that done in an earlier study. It was found that the share of export to GDP (positive), the share of import to GDP (negative), the growth rate of real investment (positive) and the growth rate of real investment squared (negative) could explain TFP growth between 1981-1999 fairly well with the sign of the impacts indicated brackets. The share of export to GDP many capture impacts of the need to increase efficiency to compete in world markets. The share of import to GDP has a negative impact on productivity growth, and may reflect the lack of technological capability in the economy, having to rely on imported technology, and the inability to use imported technology fully. Investment growth captures the impact of investment on the quality of capital as newer capital tends to be more productive than older capital. However, excessive investment leads to diminishing returns and reduced TFP growth. Using the estimated equation to predict TFP growth, it was found that the average for TFP growth over the next 5 years is only about 0.28 percent, much less than the one percent per year that was assumed. The conclusion is that new measures to improve productivity growth needs to be introduced, for example on science and technology development, improvement in the education and training system, as well as greater efficiency of the public sector.

Lastly, energy saving was explored. While the share of energy import in energy use might not be easily reduced, but it might be possible to conserve more energy. It was assumed that an energy saving of 5% over the next 5 years can be achieve in the

production process for all sectors. With this assumption, together with the assumption about export growth, import reduction, and TFP growth of 1% per annum, it turns out the achievable potential growth become 6.0%, which is exactly the target that was set at the beginning.

In conclusion, it is possible for Thailand to grow by about 6% per annum and maintain economic stability even though dependence on export as an engine of growth is reduced. However, many structural changes need to be carried out. Export sectors generating relatively large spill-over impacts on the economy need to be stressed. Import reduction is necessary, as well as measures to increase total factor productivity and reduce energy use. If these can be done, then Thailand's growth path would become less reliant on the external environment, and should be more stable than if the economy continues to rely on the very high ratio of exports to GDP as at present. Finally, looking at the results on income distribution, it also turns out that the 6% growth will also lead to an improvement in income distribution. This is a significant benefit, as Thailand's income distribution had continued to deteriorated over many decades, and the country's income distribution is now close to those for countries in Latin America.

โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจไทย: ผลกระทบและแนวทางการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน

ฉลอง กพ สุสังกร์กาญจน์
สมชัย จิตสุชน
ยศ วัชระคุปต์*

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักสองประการคือ ประการแรกต้องการเสนอภาพรวมของเศรษฐกิจไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งพิจารณาถึงผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับจากการเข้าร่วมในกระบวนการโลกาภิวัตน์ ว่าก่อให้เกิดผลดีและผลเสียอย่างไร ได้บ้าง มีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากกระแสโลกาภิวัตน์โลกอย่างไร วัตถุประสงค์ประการที่สองเป็นการวิเคราะห์แนวทางในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อลดการพึ่งพาภาคต่างประเทศโดยมีจุดประสงค์เพื่อการเจริญเติบโตที่ยั่งยืนและมีเสถียรภาพ

บทความนี้ประกอบด้วยสามส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนแรกเป็นการบททวนทฤษฎีและหลักฐานระดับระหว่างประเทศของผลกระทบทางเศรษฐกิจของโลกาภิวัตน์ ส่วนที่สองเป็นการนำเสนอภาพการเข้าร่วมในกระแสโลกาภิวัตน์ของเศรษฐกิจไทยในระยะหลังนี้ รวมทั้งเสนอการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีส่วนที่สามเป็นการวิเคราะห์ทางเลือกในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยเพื่อลดการพึ่งพาภาคต่างประเทศในขณะที่ยังคงสามารถรักษาเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ได้อย่างครบถ้วนและอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 1

ผลกระทบเศรษฐกิจของโลกาภิวัตน์: ทฤษฎีและหลักฐานระหว่างประเทศ

โลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นกระบวนการเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในด้านการค้าและเงินทุนระหว่างประเทศ ซึ่งกระแสโลกาภิวัตน์ของเศรษฐกิจโลกในปัจจุบันได้ทวีความเข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศต่าง ๆ พยายามที่จะเปิดประเทศเพื่อทำการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมากขึ้น โดยแต่ละประเทศต่างตระหนักรู้ว่าการเปิดประเทศเพื่อเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัว ทั้งนี้ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาภาคการค้าระหว่างประเทศได้มีการขยายตัวมากกว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีการค้าระหว่างประเทศที่สูงกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว

* ประธาน, ผู้อำนวยการวิจัยด้านพัฒนาการเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ และนักวิจัยอาวุโส (ตามลำดับ), สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงงานวิจัยทั้งทางทฤษฎี (theoretical researches) และงานวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical researches) ที่กล่าวถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของโลกาภิวัตน์ โดยจะแบ่งออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

- ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
- ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อระดับความยากจนและการกระจายรายได้
- ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจ

1.1 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

โลกาภิวัตน์หมายถึงการเปิดประเทศทางด้านเศรษฐกิจกับโลกภายนอก ซึ่งก่อให้เกิดการค้า การลงทุน การเคลื่อนย้ายเงินทุน การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการเคลื่อนย้ายเทคโนโลยีในการผลิตระหว่างประเทศ

ในทางทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวมกับคู่ค้าทั้งสองประเทศ (ถึงแม้ว่าภายในประเทศอาจมีผู้สูญเสียประโยชน์จากการค้าที่เพิ่มขึ้น เช่นผู้ผลิตที่ถูกกดแทบทะลุนด้วยสินค้านำเข้า) ซึ่งย่อมหมายถึงว่าหากปริมาณการค้ามีมากขึ้นเศรษฐกิจของประเทศย่อมขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน

นอกจากนี้ในทางทฤษฎีการเจริญเติบโตรุ่นหลัง ๆ ที่นิยมเรียกว่าทางทฤษฎีการเจริญเติบโตจากภายใน (endogenous growth theory) ก็ระบุว่าการค้าทำให้เกิดการกระจายตัวของเทคโนโลยีในระดับโลก โดยเทคโนโลยีจะติดตัวไปกับลินค้านำเข้า ซึ่งเทคโนโลยีนี้เองที่เป็น ‘แหล่งกำเนิด’ ของการเจริญเติบโต²

มีความเป็นไปได้ในทางทฤษฎีเช่นกันที่ระบุว่าการเปิดประเทศอาจทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจลดอย่างได้อย่างน้อยก็ในระยะชั่วคราว เช่นทฤษฎีของศาสตราจารย์ Schumpeter ที่กล่าวว่าการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น (เช่นจากการค้าระหว่างประเทศ) อาจมีผลทำให้เกิดการล้มสลายของธุรกิจดั้งเดิม และที่สำคัญอาจทำให้การคิดค้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีหยุดชะงักเนื่องจากผลกำไรห่วง (expected profit) ต่ำลงเนื่องจากการแข่งขันที่ดุเดือด³

อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่หรือเกือบเรียกได้ว่าทั้งหมดเห็นพ้องต้องกันว่าการค้าระหว่างประเทศมีผลทำให้เศรษฐกิจขยายตัวขึ้น เนื่องจากมีตัวอย่างอยุ่มากมายของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มระดับรายได้ของตนด้วยการค้าข้ามกับต่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการค้านี้เป็นการเร่งส่งออกมากกว่าการนำเข้า เนื่องจากการส่งออกเป็นการเพิ่มอุปสงค์ให้กับลินค้าในประเทศ ซึ่งย่อมเร่งให้เกิดการผลิต การใช้ปัจจัยการผลิต การจ้างงาน และการเพิ่มรายได้ในที่สุด

¹ จะพบทวนเฉพาะงานวิจัยบางชิ้นเท่านั้นเนื่องจากไม่สามารถทบทวนงานวิจัยด้านนี้ที่มีเป็นจำนวนมากทั้งหมดได้

² ดูตัวอย่างเช่น Grossman and Helpman (1992)

³ แนวคิดนี้นิยมเรียกว่า Constructive Destruction

งานวิจัยเชิงประจักษ์มากนายก์สนับสนุนความเชื่อนี้ ตัวอย่างเช่น

Dollar and Kraay (2001)

ศึกษาครอบคลุมทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา โดยแบ่งกลุ่มประเทศออกเป็นสามกลุ่มคือ กลุ่มแรกประเทศ ‘ราย’ กลุ่มสองประเทศกำลังพัฒนาที่ ‘วิ่งตาม’ กระแสโลกาภิวัตน์ (globalizers) ตั้งแต่หลังปี 1980 เป็นต้นมา และกลุ่มที่สามได้แก่ประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่เข้าร่วมกระบวนการโลกาภิวัตน์ (non-globalizers) พบว่าประเทศที่ตามกระแสโลกาภิวัตน์มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุด และในการวิเคราะห์สมการลดโดยกับข้อมูล 187-199 ประเทศพบว่าปริมาณการค้าที่สูงขึ้นจะส่งผลให้ประเทศมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงขึ้นด้วย

Harrison (1995)

ศึกษากลุ่มประเทศกำลังพัฒนา โดยทดลองกับมาตรฐาน ‘ระดับการเปิดประเทศ’ หลาย ๆ ชนิด และใช้วิธีการ Pooled Regression กับข้อมูลที่เป็น Panel data พบว่าส่วนใหญ่ความสัมพันธ์เป็นบวก

Hahn and Kim (2000)

ศึกษากลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการเกี่ยวกับผลของการเปิดประเทศ คือ

- การเปิดประเทศทำให้การเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญและในระดับที่สูงพอควร
- การเปิดประเทศทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Grossman and Helpman (1992) ที่กล่าวถึงข้างต้น

1.2 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อความยากจนและการกระจายรายได้⁴

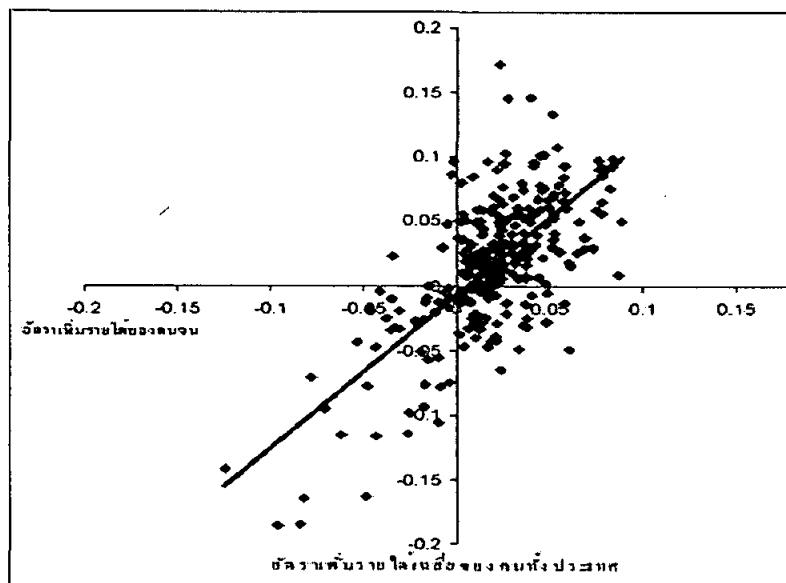
ผลต่อความยากจน

เนื่องจากโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวมากขึ้น จึงไม่น่าแปลกใจว่าความยากจนที่ใช้尼ยามของความยากจนสัมบูรณ์ (คือจำนวนครัวเรือนหรือประชากรที่มีรายได้หรือรายจ่ายตัวเงินต่ำกว่าระดับที่กำหนดณั่นเองค่าหนึ่ง) จะมีระดับที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพราะเมื่อรายได้เฉลี่ยของประชากรเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่การกระจายรายได้ไม่ได้มีแนวโน้มที่เล梧ลงมากจนเกินไป ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าต่อผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะตกอยู่กับผู้มีรายได้น้อยหรือคนยากจนในประเทศนั่นเอง

รูปที่ 1.1 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเพิ่มของรายได้คนหัวประเทศและอัตราการเพิ่มของรายได้คนจน (นิยามด้วยคนที่มีรายได้ต่ำสุดยี่สิบเปอร์เซนต์ของประเทศ) ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทางบวก

⁴ เนื้อหาในส่วนนี้ได้จากการสมชาย (2543) เป็นหลัก

รูปที่ 1.1 อัตราการเพิ่มรายได้เฉลี่ยและอัตราการเพิ่มรายได้ของคนจน

ที่มา: Dollar and Kraay (2001)

อย่างไรก็ตามแนวคิดข้างต้นเป็นแนวคิดที่ใช้ในการของความยากจนสัมบูรณ์ (absolute poverty) เท่านั้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่านักวันแต่จะมีความสำคัญลดน้อยลงไป ในขณะที่ปัญหาความยากจนในยุคใหม่ เป็นปัญหาความยากจนโดยเบรียบเทียบ (relative poverty) หรือความยากจนเชิงโครงสร้าง (structural poverty) และปัญหาของความเสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้นของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มเสี่ยงที่จะจน (vulnerable groups) ซึ่งจะเป็นประเด็นที่นำเสนอในหัวข้อต่อไป

ผลต่อการกระจายรายได้

ในขณะที่ความยากจนในโลกมีแนวโน้มลดลง แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าการกระจายรายได้ในระดับระหว่างประเทศกลับมีแนวโน้มไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น โดยจำนวนประเทศที่มีการกระจายรายได้แพร่หลายมีมากกว่าจำนวนประเทศที่มีการกระจายรายได้ดีขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 การเปลี่ยนแปลงในการกระจายรายได้แยกตามกลุ่มประเทศ

กลุ่มประเทศ	จำนวนประเทศที่ การกระจายรายได้แพร่หลาย	จำนวนประเทศที่ การกระจายรายได้ดีขึ้น	จำนวนประเทศที่ การกระจายรายได้คงที่
OECD	15	1	2
ยุโรปตะวันออกและกลุ่มประเทศโซเวียตเดิม	11	0	0
อเมริกาใต้	8	3	2
เอเชีย	7	3	0
อาฟริกา	3	3	1

ที่มา: ข้างต้นใน Stewart (1999)

ไม่เพียงแต่การกระจายรายได้แล้วง่ายในแต่ละประเทศดังที่แสดงในตารางที่ 1.1 ข้างต้นเท่านั้น ที่สำคัญกว่าคือช่องว่างของระดับรายได้เฉลี่ยระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นด้วย (Stewart (1999), UNCTAD (1997)) และที่สำคัญกว่านั้นคือแนวโน้มที่แล้วงของ การกระจายรายได้ของโลกซัดเจนและรุนแรงขึ้นตั้งแต่ ช่วงทศวรรษที่ 1980 เท่านั้น โดยก่อนหน้านั้นการกระจายรายได้ของโลกค่อนข้างไม่เปลี่ยนแปลง⁵

ในระดับทฤษฎีสาเหตุที่การกระจายรายได้มีแนวโน้มแล้วงในช่วงเวลาดังกล่าว มีสองประการคือ⁶

- การเปิดเสรีทางการค้าเพิ่มขึ้น หรือคือการเพิ่มของกระแสโลกาภิวัตน์นั้นเอง
- การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีที่ทำให้แรงงานที่มีฝีมือและมีการศึกษามีรายได้เพิ่มขึ้นเร็วกว่า แรงงานไร้ฝีมือและการศึกษาต่ำ

การอธิบายด้วยการค้าเสรีมีสมมติฐานว่าการค้าเสรีเป็นช่องทางให้ประเทศที่มีความได้เปรียบกว่าใน ทางเศรษฐกิจใช้ความได้เปรียบนั้นเพิ่มความมั่งคั่งให้กับตนเองและเป็นเหตุให้การกระจายรายได้แล้วง ซึ่ง แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้อธิบายความไม่เท่าเทียมกันที่เพิ่มขึ้นของรายได้ภายในประเทศที่มุ่งเน้นการค้าเสรีด้วย เช่นกัน โดยขยายขอบเขตของโลกาภิวัตน์ให้ครอบคลุมมากกว่าเพียงการค้าเสรีระหว่างประเทศ แต่อาจ รวมถึงการสนับสนุนการเคลื่อนย้ายทุน (ทั้งการลงทุนโดยตรงในรูปโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการผลิต และการลงทุนใน ตลาดเงินตลาดทุนในรูปการซื้อขายสินทรัพย์ทางการเงิน) ว่ามีส่วนร่วมในการเพิ่มความไม่เท่าเทียมกันของ การกระจายรายได้ด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่าคำอธิบายข้างต้นขัดกับแนวคิดหลักของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ ที่ระบุว่าการ ค้าที่มากขึ้นจะทำให้ช่องว่างของผลตอบแทนปัจจัยการผลิต (เช่นค่าจ้างแรงงาน) ระหว่างประเทศลดลงซึ่งน่า จะทำให้การกระจายรายได้ระหว่างประเทศดีขึ้นด้วย (Stolper and Samuelson (1941))

ทฤษฎีของ Stolper and Samuelson (1941) เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานทางตรรกศาสตร์สูงมาก ดังนั้นจึง จำเป็นต้องหาคำอธิบายเพิ่มเติมว่าเหตุใดทฤษฎีนี้จึงไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติ ซึ่งมีได้หลายทางเลือก ที่น่า สนใจก็ได้แก่การขยายขอบเขตของทฤษฎีการค้าให้เพิ่มประเทศของปัจจัยในการผลิตจากที่มีเพียงทุนและ แรงงานในทฤษฎี Stolper-Samuelson ให้เป็นมีทั้งทุนทรัพยากรธรรมชาติ แรงงานมีฝีมือ และแรงงาน ไร้ฝีมือ ซึ่งผลที่ได้ก็คือการค้าระหว่างประเทศอาจทำให้ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์เร่งการ ส่งออกสินค้าที่ใช้ปัจจัยน้ำมากขึ้น ผลดีของการค้าจึงมิได้ตกอยู่กับแรงงาน (Bourguignon and Morisson (1990), Sachs and Warner (1995), Spilimbergo et al. (1999)) นอกจากนี้การค้าอาจเพิ่มผล ตอบแทนให้กับแรงงานมีฝีมือมากกว่าแรงงานไร้ฝีมือ จนเป็นเหตุให้การกระจายรายได้แล้วงไม่ว่าจะใน ประเทศที่มีแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมาก (Wood (1994), Freeman and Katz (1995)) หรือในประเทศที่มี แรงงานจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับปัจจัยทุน เช่นประเทศไทยและฟิลิปปินส์ (Wood (1994))

⁵ Berry, Bourguignon and Morisson (1991) บันทึกว่าสภาวะการกระจายรายได้ระหว่างประเทศไม่เคยเปลี่ยนแปลงมากนักในช่วง ปี 1950-1977

⁶ Stewart (1999)

อีกทางเลือกหนึ่งคือการอธิบายโดย Davis (1996) ซึ่งมีแนวคิดว่าข้อจำกัดของทฤษฎี Stolper-Samuelson คือการที่ความแตกต่างของปัจจัยทุนและแรงงานระหว่างประเทศต่างๆ นั้นมีมากเกินกว่าที่การค้าจะสามารถทำให้ผลตอบแทนของแรงงานเท่าเทียมกันระหว่างประเทศได้ โดยจะมีผลทำให้สามารถแบ่งกลุ่มประเทศที่ทำการค้ากันออกเป็นกลุ่มๆ ได้ คือกลุ่มประเทศที่มีปัจจัยทุนมากและกลุ่มประเทศที่มีแรงงานมากโดยประเทศภายในแต่ละกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันของสัดส่วนปัจจัยทุนต่อแรงงานด้วย ซึ่งผลของทฤษฎีนี้คือการค้าระหว่างประเทศอาจทำให้การกระจายรายได้หลวงในบางประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มแรงงานมากแต่ก็ยังมีปัจจัยทุนในสัดส่วนที่มากกว่าประเทศอื่นในกลุ่มนี้มีแรงงานมากเช่นกัน ตัวอย่างเช่นประเทศไทยแม้จะได้ชื่อว่ามีแรงงานมากกว่าทุนแต่ก็ยังไม่มากเท่ากับกรณีประเทศจีนและอินโดเนเซีย ทำให้เมื่อเกิดการค้าเสรีจะทำให้สู่ประเทศเหล่านี้ในการส่งออกสินค้าที่ใช้ปัจจัยแรงงานเป็นหลักไม่ได้ ทำให้ผลตอบแทนแรงงานมิได้สูงขึ้นเนื่องจากการค้า

การอธิบายความแตกต่างของรายได้ระหว่างแรงงานมีฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือได้ดีกว่าคือการอธิบายด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ช่วยให้ประโยชน์กับแรงงานมีฝีมือมากกว่าแรงงานไร้ฝีมือ เพราะแรงงานมีฝีมือสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าจึงได้รับผลตอบแทนสูงกว่า⁷ ปรากฏการณ์นี้ใช้อธิบายการกระจายรายได้ที่หลวงได้ทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา (Berman, Bound and Machin (1997)) และจะมีผลมากกว่าในประเทศพัฒนาแล้วซึ่งมีอัตราความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเร็วกว่า

แน่นอนว่าถึงแม้การอธิบายความไม่เท่าเทียมกันที่สูงขึ้นด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะมีภาคีกว่าการอธิบายด้วยการเพิ่มขึ้นของปริมาณการค้าโลก⁸ แต่อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าจึงได้รับผลตอบแทนสูงกว่า คุณลักษณะหนึ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนี้ในแห่งนี้โลกาภิวัตน์ก็ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่กำหนดระดับและแบบแผนการกระจายรายได้ของโลก

1.3 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจ

ผลกระทบอีกประการที่มีการพูดกันมากคือความผันผวนทางเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากการเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจและการเงินตั้งแต่ปี 2540 ทั้งนี้กระแสโลกาภิวัตน์มิได้มีความหมายที่แคบเพียงความสัมพันธ์ทางการค้าเท่านั้น ลักษณะที่เด่นมากอีกประการคือการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ทั้งในรูปของเงินลงทุนโดยตรง (direct investment) เช่นการสร้างร้านอาหารผลิตจากประเทศไทยไปอีกประเทศหนึ่ง แต่ยังรวมการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างตลาดเงินและตลาดทุนผ่านการซื้อขายสินทรัพย์ทางการเงิน (หุ้น และ ตราสารหนี้อื่นๆ) โดยขอกล่าวหวานนี้มีที่มาจากการซื้อขายเงินทุนเคลื่อนย้ายโดยเฉพาะการลงทุนในตลาดเงินและตลาดทุนระยะสั้นนั้นมีความผันผวนสูงเนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายได้เร็วและง่าย ซึ่งหากเงินทุนที่เคลื่อนย้ายเข้าออกมีขนาดใหญ่แล้ว ก็ย่อมส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไปมีความผันผวนมากไปด้วย ประเด็นที่เกี่ยวเนื่องกับการกระจายรายได้ก็คือความสามารถ

⁷ ดู Krueger (2000), Krugman (2000)

⁸ ดังเช่นที่กล่าวแล้วว่าในกิจกรรมทางการค้า Dolloar and Kraay (2000,2001) และ Masson (2001) เสนอว่าโลกาภิวัตน์ช่วยให้การกระจายรายได้ระหว่างประเทศดีขึ้น เพราะประเทศที่เข้าร่วมกระแสโลกาภิวัตน์ขยายตัวเร็วกว่าประเทศที่ไม่เข้าร่วม

ในการรับมือกับความผันผวนที่เกิดขึ้นนี้มีไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มคนต่างชั้นรายได้ของสังคม โดยเฉพาะ คนจนที่มีรายได้และความมั่นคงในอาชีพต่ำมากจะได้รับผลในทางลบมากกว่าคนกลุ่มนี้ในสังคม ในขณะที่ กลุ่มคนที่มีรายได้สูงหรือผู้ประกอบการอาจจะได้รับประโยชน์เมื่อความผันผวนเป็นไปในทางบวกมากกว่า

งานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดประเทศกับความผันผวนทางเศรษฐกิจมีน้อยกว่า งานวิจัยทางด้านการขยายตัว ความยากจนและการกระจายรายได้ ตัวอย่างที่พอหาได้คืองานของ Rodrik (1996) ซึ่งใช้ข้อมูลจำนวน 104 ประเทศมาหาคำอธิบายความผันผวนในรายได้ประชาชาติและการบริโภค มวลรวมในช่วงปี 1962-1990 และพบว่าระดับการเปิดประเทศในช่วงเวลาเดียวกันเป็นคำอธิบายที่มีนัยสำคัญและมีความสัมพันธ์เป็นบวกกล่าวคือยิ่งประเทศเปิดมากขึ้นความผันผวนในระดับรายได้ประชาชาติ และการบริโภคก็จะสูงขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 การอธิบายระดับความเสี่ยงด้วยความผันผวนในตลาดโลกและระดับการเปิดประเทศ

ตัวแปรอิสระ	สมการที่อธิบายความผันผวนของ	
	รายได้ประชาชาติ	การบริโภคมวลรวม
ค่าคงที่	0.026 (0.003)	0.027 (0.004)
ส่วนแบ่งรายได้ประชาชาติในปี 1975	-3.4E-07 (3.64E-07)	-7.53E-07 (7.37E-07)
ตัวแปร dummy สำหรับประเทศสังคมนิยม	0.001 (0.005)	0.006 (0.005)
ตัวแปร dummy สำหรับประเทศ OECD	-0.012 (0.004)	-0.013 (0.007)
ตัวแปร dummy สำหรับประเทศลัตโนเม็ก้า	-0.005 (0.003)	-0.005 (0.004)
ตัวแปร dummy สำหรับประเทศเอเชียตะวันออก	-0.011 (0.003)	-0.016 (0.006)
ตัวแปร dummy สำหรับประเทศอฟริกา	0.002 (0.004)	0.006 (0.004)
ระดับการเปิดประเทศ*ความผันผวนของ term of trade	0.0004 (0.0002)	0.0012 (0.0003)
Adjusted R ²	0.36	0.48

ที่มา: คัดจากบางส่วนของตารางที่ 6 ใน Rodrik (1996)

คำอธิบายในทางทฤษฎีที่เป็นไปได้คือความผันผวนที่มาจากการเปิดประเทศอาจเกิดจากการที่ประเทศคู่ค้าหันไปผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) จนเป็นเหตุให้ผลิตสินค้าเพียงไม่กี่ชนิด หรือที่เรียกว่าเกิดความชำนาญในการผลิตสินค้าบางประเภท (specialization) ซึ่งจะมีผลทำให้หากเกิดความผันผวนในตลาดโลกของสินค้านั้นๆ ก็จะกระทบต่อระดับรายได้และการบริโภคของประเทศไปด้วย ตัวอย่างเช่นประเทศในเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ใน

ระยะประมาณ 10-15 ปีที่ผ่านมาได้หันมาผลิตสินค้าเทคโนโลยีมากขึ้นมาก ซึ่งสินค้าในกลุ่มนี้มีลักษณะที่ผันผวนสูงในด้านของปริมาณการบริโภคและในด้านของราคา (เนื่องจากมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการผลิตลดเวลาทำให้ราคาถูกลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง) จึงทำให้ประเทศเหล่านี้มีความเสี่ยงไปด้วย

ส่วนที่สอง โลกาภิวัตน์กับระบบเศรษฐกิจไทย

ในกรณีของประเทศไทยกระบวนการโลกาภิวัตน์ได้เริ่มมาเป็นเวลานานจากการติดต่อกันทั้งแคนนาตอลอดตั้งแต่ก่อนการรวมตัวเป็นประเทศด้วยช้า โดยอาศัยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์นี้ของจากตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของกลุ่มประเทศอินโดจีน มีชายแดนที่ติดต่อกับประเทศในกลุ่มดังกล่าวทั้งทางบก น้ำ และทางเล รวมทั้งมีระบบสาธารณูปโภคที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการขนส่งและติดต่อธุรกิจในภูมิภาคนี้

อย่างไรก็ตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ความรุนแรงขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกโดยเริ่มจากทางด้านการค้าก่อน ส่วนด้านการเงินระหว่างประเทศพึ่งเริ่มมีความสำคัญในระยะ 30 ปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ส่วนการลงทุนระหว่างประเทศนั้นได้เริ่มมีบทบาทมากขึ้น ในช่วงต้นทศวรรษที่ 90 นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปิดเสรีทางการเงินและประกาศรับพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2533

2.1 พัฒนาการกระแสโลกาภิวัตน์ในประเทศไทย

ในส่วนนี้จะกล่าวโดยย่อถึงพัฒนาการของกระแสโลกาภิวัตน์ในประเทศไทย ทั้งในส่วนที่เป็นผลกระทบพัฒนาการของกระแสโลกาภิวัตน์ในตลาดโลกและส่วนที่เป็นผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยในห้วงเวลาที่ผ่านมา

ระดับการเปิดประเทศของเศรษฐกิจไทยเพิ่มขึ้นตลอด

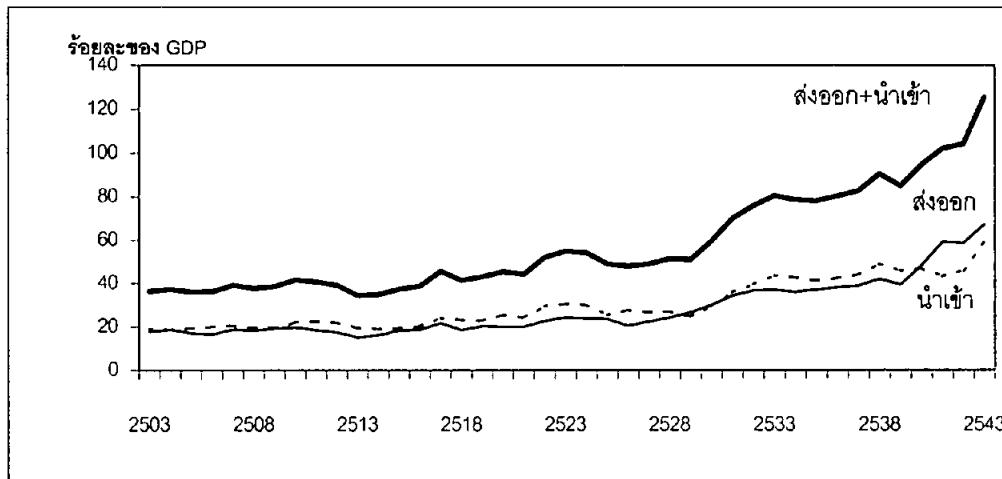
สำหรับการค้าระหว่างประเทศนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีระดับการเปิดประเทศสูง (วัดจากสัดส่วนของการส่งออกและการนำเข้าหาร้อยละรวมประชาชาติ) กล่าวคือ กว่าร้อยละ 63 ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2543 โดยเริ่มเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัดในปี พ.ศ. 2529 แม้ว่าจะลดลงในปี พ.ศ. 2539 อันเป็นผลมาจากการตกต่ำของการส่งออก แต่ก็กลับเพิ่มขึ้นถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจในปีต่อมา และสูงขึ้นจนมีขนาดมากกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติในปี พ.ศ. 2543 (รูปที่ 2.1) เนื่องจากการเพิ่มขึ้นอย่างมากของการส่งออกอันเป็นผลจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาท

การเปลี่ยนนโยบายการผลิตเป็นเพื่อส่งเสริมการส่งออก

ภาคการผลิตของไทยในช่วงต้นทศวรรษที่ 60 จนถึงปลายทศวรรษที่ 70 จะเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (import substitution) เป็นหลัก จนกระทั่งได้มีการประกาศพระบัญญัติการส่งเสริม

การลงทุนในปี พ.ศ. 2520 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายเป็นการผลิตเพื่อส่งเสริมการส่งออก (export promotion) และใช้นโยบายการส่งออกนี้เป็นแรงผลักดันให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (export-led growth) ทั้งนี้ในช่วงต้นของการใช้นโยบายดังกล่าวยังไม่ประสบผลลัพธ์มากนักเนื่องจากภาวะตกต่ำของเศรษฐกิจโลกในช่วงต้นทศวรรษที่ 80 อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากวิกฤตน้ำมันครั้งที่ 2 (the second oil crisis) ในปี พ.ศ. 2522-23 การใช้นโยบายการคลังแบบรัดกุม (tight fiscal policy) ในช่วงปี พ.ศ. 2525 รวมทั้งการที่เงินบาทมีค่าสูงเกินไป (over-valuation of baht) ในช่วงปี พ.ศ. 2524-27 (Jitsuchon (2002))

รูปที่ 2.1: ระดับการเปิดประเทศของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2503-2543

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ได้ หลังจากที่ได้มีข้อตกลง Plaza Accords ออกมาในปี พ.ศ. 2528 ทำให้ค่าของเงินบาทเริ่มลดลง (depreciate) ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการส่งออก รวมทั้งการลดลงของราคาน้ำมันในปี พ.ศ. 2529 นอกจากนี้ผลของการแข่งตัวของค่าเงินเยนจากข้อตกลง Plaza Accords ทำให้ประเทศไทยญี่ปุ่นขยายการผลิตมายังประเทศไทยมากขึ้น ทั้งสามปัจจัยส่งผลให้นโยบายการผลิตเพื่อการส่งออกได้ผลดียิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดอุตสาหกรรม

การส่งออกเปลี่ยนจากสินค้าเกษตรเป็นสินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าเทคโนโลยี

ในอดีตที่ผ่านมาการส่งออกของไทยจะเป็นสินค้าเกษตรเป็นหลักโดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 70 ที่สินค้าเกษตรในตลาดโลกมีราคาสูง ทั้งนี้การส่งออกของไทยในช่วงเวลาดังกล่าวมีสัดส่วนของสินค้าเกษตรเฉลี่ยประมาณร้อยละ 55 (ตารางที่ 2.1) ต่อมาเมื่อภาครัฐเปลี่ยนแปลงนโยบายการผลิตของการผลิตที่มุ่งเน้นเพื่อการส่งออกหรือปั้นการไหลเข้ามาของเงินทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) โดยเฉพาะจากประเทศไทยญี่ปุ่นภายหลังข้อตกลง Plaza Accords เพื่อย้ายฐานการผลิตได้ส่งผลให้ภาคการผลิตของไทยมุ่งเน้นไปยังสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลัก ผลที่ตามมาก็คือสินค้าอุตสาหกรรมได้เข้ามายิ่งใหญ่มากขึ้นในโครงสร้างการส่งออกของประเทศไทย กล่าวคือมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 81 ของยอดการส่งออกทั้งสิ้นในช่วงปี พ.ศ. 2533-43

ผลของการเปลี่ยนโครงสร้างการส่งออกจากสินค้าเกษตรเป็นสินค้าอุตสาหกรรมรวมทั้งการสูญเสียการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) ของสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้น (labor intensive) ให้แก่ประเทศที่มีค่าแรงต่ำ เช่น จีน ทำให้ปัจจัยการผลิตของสินค้าส่งออกเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยคือเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้นในสินค้าเกษตรเป็นการผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น (technological intensive) ในสินค้าอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในสินค้าพวงเกล่อนโลหะสารสนเทศ โดยในปี พ.ศ. 2531 สินค้าส่งออกของไทยจะมีสัดส่วนของสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้นถึงร้อยละ 30 ของสินค้าส่งออกทั้งสิ้นและลดลงเหลือเพียงร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2544 ในขณะที่สัดส่วนสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้นกลับเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัวจากร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 43 ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งในปี พ.ศ. 2537 เป็นปีที่การส่งออกของสินค้าใช้เทคโนโลยีเริ่มมีสัดส่วนสูงกว่าสินค้าที่ใช้แรงงาน เนื่องจากการขยายตัวของภาคการผลิตสินค้าเทคโนโลยีระดับสูง (Hi-technology) ในตลาดโลก

ตารางที่ 2.1 สัดส่วนสินค้าออกจำแนกตามกิจกรรมการผลิต

	พ.ศ. 2513-2522	พ.ศ. 2523-2532	พ.ศ. 2533-2543
สินค้าเกษตร	55.46	37.96	11.68
สินค้าอุตสาหกรรม	23.53	49.44	80.66
อื่นๆ	21.01	12.60	7.65

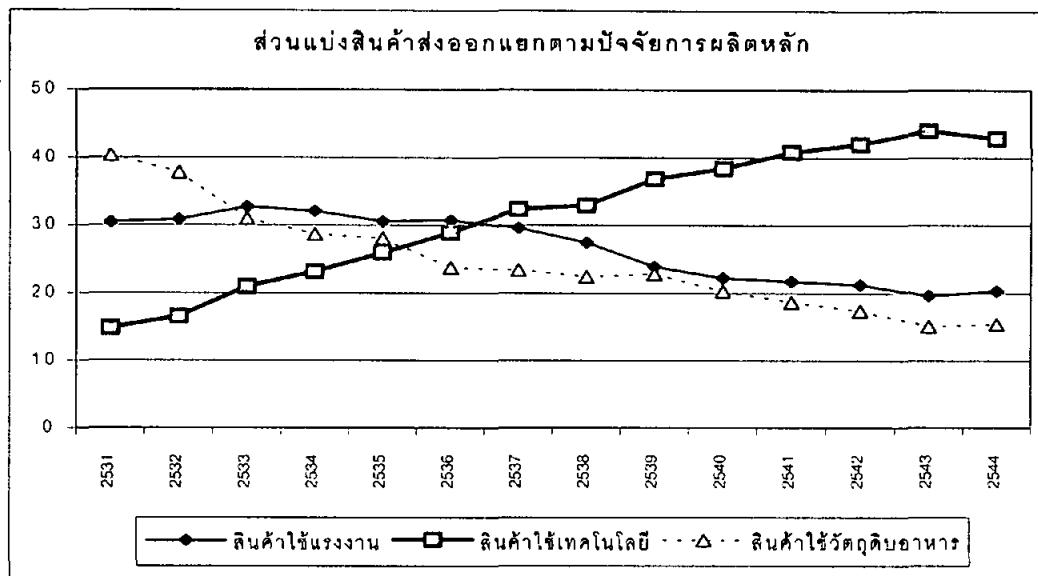
ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2.2 สินค้าส่งออกจำแนกตามปัจจัยการผลิตหลัก

	2531	2534	2537	2540	2543	2544
สินค้าใช้แรงงาน	30.40	32.07	29.58	22.22	19.68	20.33
สินค้าใช้เทคโนโลยี	14.82	23.19	32.40	38.42	44.03	42.84
เทคโนโลยีสารสนเทศ	11.49	14.01	19.38	24.42	28.39	26.54
เทคโนโลยีอื่นๆ	3.33	9.18	13.02	13.99	15.64	16.31
สินค้าใช้วัตถุดิบอาหาร	40.33	28.65	23.39	20.27	15.11	15.39
อื่นๆ	14.45	16.08	14.63	19.09	21.18	21.44

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 2.2 สัดส่วนเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิอภิภาคเอกชนในช่วงปี พ.ศ. 2526-2544

การเปิดเสรีทางการเงินในช่วงต้นทศวรรษที่ 90 ทำให้มีเงินทุนไหลเข้ามามาก

มาตรการเปิดเสรีทางการเงินในช่วงต้นทศวรรษที่ 90 เริ่มต้นด้วยการยกเลิกมาตรการควบคุมปริวรรตสำหรับธุรกรรมในบัญชีเดินสะพัด หลังจากนั้นก็ได้ยอมรับพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศในเดือนพฤษภาคม 2533 ต่อมาธุรกิจได้เปิดเสรีการควบคุมปริวรรตเป็นรอบที่ 2 ให้แก่ธุรกรรมในบัญชีเงินทุนในเดือนเมษายน 2534 และในรอบที่ 3 คือเดือนกุมภาพันธ์ 2537 ธุรกิจอนุญาตให้คนไทยใช้จ่ายในต่างประเทศได้มากขึ้นรวมถึงการลงทุนโดยตรงและการห้องเที่ยว ในเดือนมีนาคม 2536 ธุรกิจสนับสนุนให้เอกชนเปิดกิจการวิเทศษณกิจ (BIBF) ขึ้น เพื่อพัฒนาไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการเงินระหว่างประเทศ โดยส่วนหนึ่งเป็นการตอบสนองต่อแรงกดดันจากต่างประเทศให้ไทยเปิดประเทศ ทั้งนี้ทางการได้ให้สิทธิพิเศษทางภาษีให้กับการเป็นแหล่งเงินทุน เช่น ลดภาษีเงินได้ต่อบุคคล ยกเว้นภาษีธุรกิจและภาษีดอกเบี้ย (ปกรณ์และบศก, 2544) นอกจากนั้นในเดือนมกราคม 2538 ธุรกิจอนุญาตให้กิจการวิเทศษณกิจเปิดสาขาในต่างจังหวัดได้อีกด้วย มาตรการดังกล่าวส่งผลให้มีสถาบันการเงินที่ได้รับใบอนุญาตทำธุรกิจวิเทศษณกิจ 45 แห่ง ประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ไทย 15 แห่ง ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่เปิดกิจการในประเทศไทยอยู่แล้ว 11 แห่ง และสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศใหม่อีก 19 แห่ง ณ สิ้นปี พ.ศ. 2539

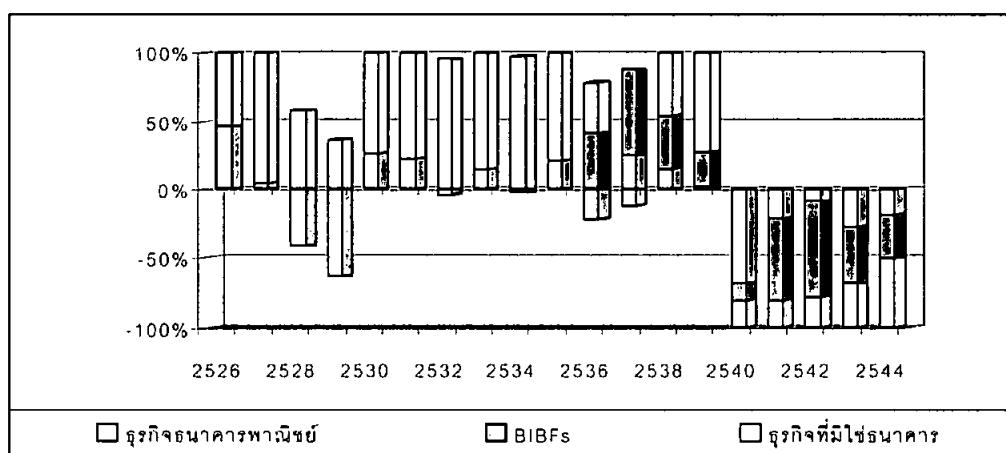
ผลของการเปิดเสรีทางการเงินทำให้เงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิอภิภาคเอกชนเพิ่มขึ้นจาก 49 พันล้านบาท ในช่วงก่อนเปิดเสรีทางการเงิน (พ.ศ. 2521-2532) เป็น 332 พันล้านบาทในช่วงหลังเปิดเสรีทางการเงิน จนถึงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 (ตารางที่ 2.3) และสูงขึ้นอย่างมากตั้งแต่ธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มอนุญาตให้เอกชนเปิดกิจการวิเทศษณกิจ โดยเงินทุนที่ไหลเข้าสุทธิผ่านกิจการวิเทศษณกิจจะมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 55 ในช่วงปี พ.ศ. 2536-40 (รูปที่ 2.3)

ตารางที่ 2.3 เงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิอภิภาคเอกชน

(ล้านบาท)	พ.ศ. 2526-2532	พ.ศ. 2533-2539	พ.ศ. 2540-2544
ธุรกิจธนาคารพาณิชย์	113	23,645	-102,053
กิจกรรมวิเทศษนกิจ (BIBFs)	0	109,285	-198,786
ธุรกิจที่มีใช้ธนาคาร	49,010	198,550	-98,317
รวม	49,123	331,480	-399,156

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 2.3 สัดส่วนเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิอภิภาคเอกชนในช่วงปี พ.ศ. 2526-2544

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

2.2 ผลของโลกาภิวัตน์กับระบบเศรษฐกิจไทย

การเปิดประเทศในระดับที่สูงและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการขยายขอบเขตการเปิดประเทศ จากการค้าเป็นหลักมาสู่การเปิดประเทศด้านเงินทุนเคลื่อนย้าย มีผลกระทบเป็นอย่างสูงต่อเศรษฐกิจไทย โดยผลกระทบหลัก ๆ คือผลกระทบต่อระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลต่อความยากจน ผลต่อการกระจายรายได้ และผลต่อระดับความเสี่ยงในระบบเศรษฐกิจ

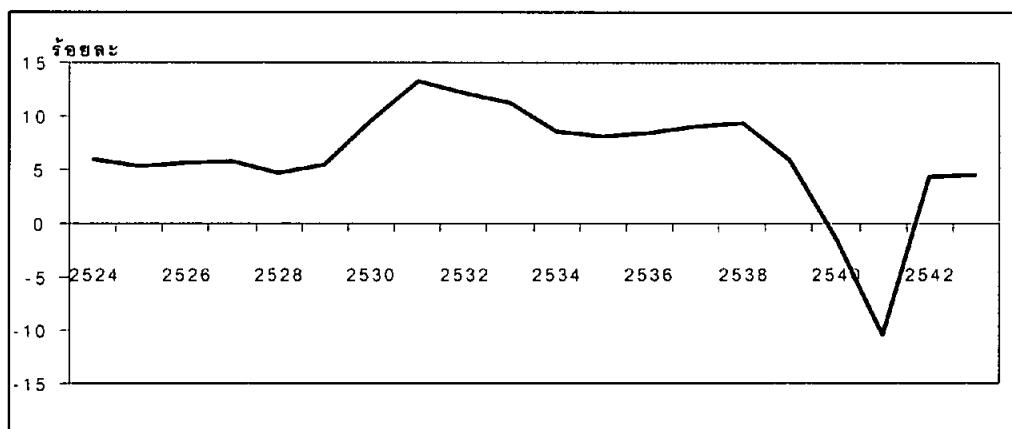
ผลกระทบแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลต่อตัวราชเฉริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจสูง โดยขยายตัวถึงร้อยละ 8 ในช่วงปี พ.ศ. 2524-2539 ก่อนที่จะเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 จนทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติลดลงถึงร้อยละ 10.4 ในปีถัดมา การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยในช่วงเวลาดังกล่าวมีปัจจัย

สนับสนุนหลักอันหนึ่งมาจากการต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 ที่ประเทศไทยเริ่มนี การค้าชายกับต่างประเทศมากขึ้นจนทำให้ระดับการเปิดประเทศสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (รูปที่ 2.1) พร้อมทั้ง การย้ายฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นมาอยังประเทศไทย ต่อมาเมื่อรัฐบาลเปิดเสรี ทางการเงินและอนุญาตให้สถาบันการเงินสามารถขอเปิดกิจการวิเทศกิจได้ในปี พ.ศ. 2533 ยิ่งทำให้ GDP ขยายตัวมากกว่าร้อยละ 10 ในช่วงเวลาดังกล่าว และยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ. 2539 (รูปที่ 2.4)

รูปที่ 2.4 อัตราการเจริญเติบโตของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2524-2543

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการจะมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงและเพิ่มขึ้น ในขณะที่ภาคการเกษตรมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่าและลดลงเรื่อยๆ (Jitsuchon (2002)) (ตารางที่ 2.4) ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออกของไทยที่สินค้าส่งออกในหมวดอุตสาหกรรมมีความสำคัญเพิ่มขึ้นแทนที่สินค้าเกษตร หากพิจารณาถึงแหล่งที่มาของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2524-2538 แล้วจะพบว่าทุนเป็นปัจจัยการผลิตหลักที่สนับสนุนการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย รองลงมาคือ ประสิทธิภาพของการผลิตรวม (Total Factor Productivity) และแรงงาน ส่วนปัจจัยที่ดิน จะไม่ค่อยมีผลนัก (ตารางที่ 2.5) นอกจากนี้แรงงานก็มีสัดส่วนลดลงเรื่อยๆ ซึ่งสอดคล้องกับการที่ประเทศไทยมีปริมาณสินค้าส่งออกที่ใช้แรงงานลดลง (Jitsuchon (2002))

ตารางที่ 2.4 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยจำแนกตามรายสาขา

	พ.ศ. 2517-2528	พ.ศ. 2529-2539	พ.ศ. 2540-2543
ภาคเกษตร	3.8	3.5	0.3
ภาคอุตสาหกรรม	7.7	11.8	0.2
ภาคบริการ	6.4	8.3	-2.6
รวม	6.3	9.1	-0.9

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.5 แหล่งที่มาของการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยจำแนกตามรายสาขา

	ที่ดิน	ทุน	แรงงาน	TFP
ปี พ.ศ. 2524-2528	2.9	62.2	20.7	14.1
ปี พ.ศ. 2529-2533	-0.2	47.6	13.1	39.6
ปี พ.ศ. 2534-2538	-0.5	78.6	4.8	17.1

ที่มา: Jitsuchon (2002)

ระดับความยากจนลดลง

ตารางที่ 2.6 แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนคนจน (poverty incidence) ของประเทศไทยทั้งในเขตเมือง และชนบทมีแนวโน้มลดลงอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 จากร้อยละ 45.1 ซึ่งตรงกับปีที่ระดับการเปิดประเทศของไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากเป็นร้อยละ 12.5 ในปี พ.ศ. 2541 และเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยหลังภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ก็อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าในอดีตมาก (Jitsuchon (2002)) ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการเปิดประเทศในด้านการลดปัญหาความยากจน (หรือการเพิ่มรายได้) จากการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การประหยัดจากขนาดหรือการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพในการผลิตของปัจจัยการผลิต

ตารางที่ 2.6 สัดส่วนคนจนแบบนับรายหัว (ร้อยละ)

ปี	เขตเมือง	เขตชนบท	ทั่วประเทศ
2524	18.2	39.1	33.7
2529	22.5	53.2	45.1
2531	19.3	42.6	36.2
2533	17.0	36.8	31.4
2535	10.0	32.1	26.2
2537	8.3	23.5	19.0
2539	5.0	16.1	12.7
2541	4.7	16.0	12.5
2542	5.7	19.9	15.4
2543	5.8	20.1	15.6

ที่มา: Jitsuchon (2001)

การกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น

ความยากจนและการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น คือ ถึงแม้ว่าสัดส่วนคนจนของไทยจะลดลงอย่างมากนับตั้งแต่เมื่อระดับการเปิดประเทศสูงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 แต่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้มิได้ลดลงแต่ประการใด (Jitsuchon (2002)) ทั้งนี้ดูได้จากค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายรายได้ (gini coefficient) ไม่ได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญแต่ยังคงอยู่ในระดับที่สูงตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา (ตารางที่ 2.7)

ตารางที่ 2.7 การกระจายรายได้ของไทย

	Gini Coefficient	Quintile 1	Quintile 2	Quintile 3	Quintile 4	Quintile 5	Quintile 5 Quintile 1
2524	44.2	5.5	9.3	13.7	21.1	50.4	9.2
2529	49.6	4.5	7.9	12.3	20.3	55.0	12.2
2531	48.9	4.6	8.0	12.4	20.6	54.5	11.9
2533	51.5	4.3	7.5	11.7	19.5	57.0	13.2
2535	53.6	4.0	7.1	11.1	18.8	59.1	14.9
2537	52.1	4.0	7.3	11.7	19.7	57.2	14.2
2539	51.6	4.1	7.5	11.8	19.9	56.7	13.8
2541	50.9	4.2	7.7	11.9	19.8	56.3	13.3
2542	53.1	3.8	7.1	11.4	19.4	58.2	15.2
2543	52.5	3.9	7.2	11.4	19.9	57.6	14.9

หมายเหตุ: Quintile คือการแบ่งรายได้ของประชากรทั้งประเทศออกเป็น 5 กลุ่มโดย quintile ที่ 1 จะเป็นกลุ่มประชากรร้อยละ 20 ที่มีรายได้ต่ำสุดและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึง quintile ที่ 5 ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรร้อยละ 20 ที่มีรายได้สูงสุด

ที่มา: Jitsuchon (2001)

นอกจากนี้หากพิจารณาถึงการกระจายของการผลิตหรือรายได้ประชาชาติแยกตามภาคแล้วจะยืนยันข้อสมมติฐานที่ว่าการเปิดประเทศไม่ได้ทำให้การกระจายรายได้ดีขึ้น โดยรายได้ประชาชาติในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีแนวโน้มที่จะสูงกว่ารายได้ที่แท้จริงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นภาคที่จนที่สุดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คือเพิ่มจาก 2.88 เท่าในปี 2524 กลายเป็น 4.28 เท่าในเวลาไม่ถึงปีต่อมาคือในปี 2542 (ตารางที่ 2.8)

ตารางที่ 2.8 รายได้เฉลี่ยต่อหัวที่แท้จริงแยกตามรายภาค (บาท)

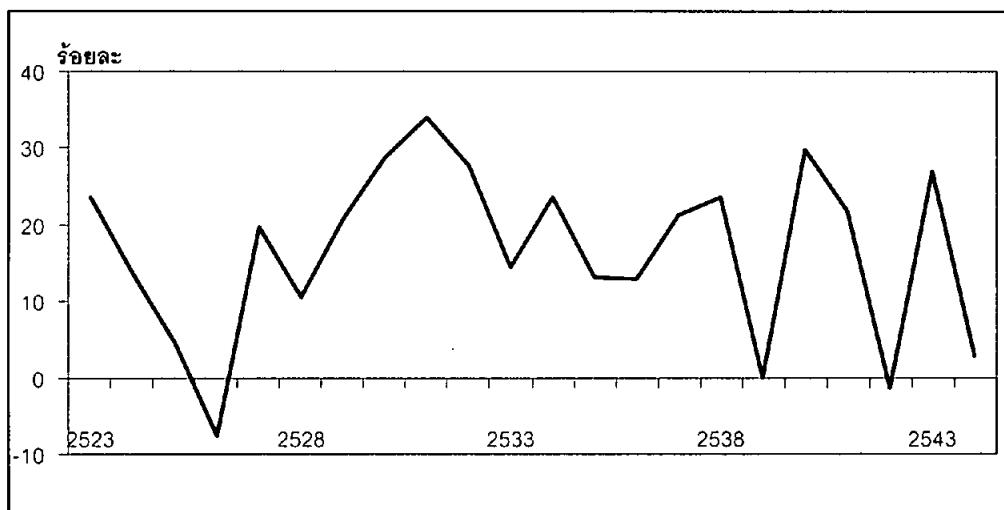
ทั้งประเทศ	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	กรุงเทพและ ปริมณฑล	กรุงเทพ/ตะวัน ออกเฉียงเหนือ	
2524	711,904	102,328	111,525	99,094	77,636	321,321	2.88
2529	1,035,047	133,593	157,642	145,554	107,476	490,782	3.11
2534	2,395,595	247,295	294,007	328,368	218,052	1,307,874	4.45
2539	4,431,340	428,466	541,353	698,495	422,546	2,340,480	4.32
2540	4,545,615	430,536	545,361	760,194	425,947	2,383,577	4.37
2541	4,431,947	435,939	537,968	782,184	460,314	2,215,542	4.12
2542	4,423,049	425,066	530,277	776,209	423,249	2,268,248	4.28

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, บัญชีรายได้ประชาชาติรายจังหวัด

ความเสี่ยงสูงชั้น

การที่เศรษฐกิจไทยมีระดับการเปิดประเทศมากขึ้นทำให้ต้องพึงพาภาคต่างประเทศสูงโดยเฉพาะการส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการแข่งขันในตลาดโลกและยิ่งเมื่อประเทศอื่นๆ เข้ามาในตลาดโลกมากขึ้นโดยเฉพาะประเทศที่มีค่าแรงต่ำกว่าไทย เช่น จีน ประเทศไทยจึงสูญเสียความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) ให้แก่ประเทศดังกล่าว การส่งออกของไทยติดลบเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี และยิ่งเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจจนทำให้ต้องลอยตัวค่าเงินยิ่งทำให้การส่งออกของไทยมีความผันผวนมากขึ้น

รูปที่ 2.5 อัตราการเจริญเติบโตของสินค้าออกของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2523-2544

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

มาตรการเปิดเสรีทางการเงินตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 90 ได้ดึงดูดเงินทุนจากต่างประเทศเข้าสู่ไทยเป็นอันมากระหว่างปี พ.ศ. 2533-2539 จึงไปกระตุ้นการลงทุน การเก็บกำไร และส่วนขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเงินทุนนำเข้าสู่ธิเบล่านี้สูงถึงประมาณร้อยละ 10 ของรายได้ประชาชาติต่อปี จึงเพิ่มหนี้คงค้างต่างประเทศจาก 29 พันล้านдолลาร์ אמרิกันในปี พ.ศ. 2533 ไปจนถึง 91 พันล้านдолลาร์ เมริกันในปี พ.ศ. 2539 หรือจากร้อยละ 34 ของรายได้ประชาชาติไปจนถึงร้อยละ 51 ของรายได้ประชาชาติตามลำดับ ซึ่งเวลาที่เงินทุนจากต่างประเทศจำนวนมากเหล่านี้ไหลเข้าและกระตุ้นการนำเข้ามาประจำวันเหมาะสมกับช่วงเวลาที่รายได้จากการส่งออกตกต่ำในปี พ.ศ. 2539 ทำให้ส่วนขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในปี พ.ศ. 2538-39 สูงขึ้นถึงระดับร้อยละ 8 ของรายได้ประชาชาติ (ปกรณ์, 2002)

ในขณะเดียวกันการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นก็ผลักดันให้สถาบันการเงินภายในประเทศปล่อยสินเชื่ออ่อนห lokale จำนวนมากเกินไป ก่อให้เกิดความเสี่ยงเกินควร คุณภาพของสินทรัพย์จึงลดลง ธนาคารชาติเกรงว่าประชาชนจะตื่นตระหนกและกรูเข้าถอนเงิน จึงยอมปล่อยสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือสถาบันการเงินที่ประสบปัญหาเหล่านี้ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยขาดดุลภาพอยู่แล้วยิ่งเลวร้ายลงไปอีก นอกจากนี้จากส่วน

ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่สูงแล้ว อัตราเงินเพื้อของไทยได้พุ่งเกินอัตราเงินเพื้อของสหรัฐอเมริกาจนส่วนต่างเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.3 ในปี พ.ศ. 2536 เป็นร้อยละ 3.0 ในปี พ.ศ. 2538-39 ดังนั้นในช่วงต้นปี พ.ศ. 2540 ความเชื่อมั่นของนักลงทุนจึงลดลงเป็นอย่างมาก ความเกรงกลัวว่าค่าเงินบาทจะลดลงและสถาบันการเงินหลายแห่งอาจสัมภัยได้กระตุ้นให้เงินทุนไหลออกจาประเทศเป็นจำนวนมากจึงผลักดันให้รัฐต้องปล่อยให้ค่าเงินบาทลดลงตัวในกลางปี พ.ศ. 2540 ซึ่งก่อให้เกิดวิกฤติการณ์ทางการเงินขึ้นจนทำให้เศรษฐกิจไทยหดตัวร้อยละ 1.4 และรุนแรงขึ้นเป็นร้อย 10.4 ในปี พ.ศ. 2541 และส่งผลให้ลินเขื่อนที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) สูงถึงร้อยละ 48 ของยอดสินเชื่อทั้งสิ้นในปี พ.ศ. 2541

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของไทยในปี พ.ศ. 2540 นี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดที่เปิดเสรีแก่การไหลเข้าออกของเงินทุนจากต่างประเทศ แต่กลับไม่ปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวตามภาวะตลาด นอกจากนี้การดำเนินธุกรรมของวิเทศชนก็ไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือแทนที่กิจการวิเทศชนกิจจะมุ่งเน้นไปยังธุกรรมประเภทให้กู้ยืมแก่ธุรกิจภายนอกประเทศในภูมิภาค (Out-Out) แต่กลับมาเน้นหนักแก่ธุกรรมการให้กู้ยืมในประเทศ (Out-In) ซึ่งมีส่วนส่งเสริมการเก็บกำไรในอสังหาริมทรัพย์ และการลงทุนในกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

2.3 การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของผลการเปิดประเทศ

ผลกระทบของการเปิดประเทศต่อเศรษฐกิจไทยที่公然ไว้เท่าที่ผ่านมาในบทความนี้เป็นการตั้งข้อสังเกตจากข้อมูลเบื้องต้น การที่จะสรุปผลกระทบได้อย่างชัดเจนจำเป็นต้องมีการศึกษาในเชิงลึกเพิ่มขึ้น ดังเช่นที่การวิจัยเชิงประจักษ์สำหรับกรณีระหว่างประเทศในส่วนที่หนึ่ง

ในส่วนนี้จะเสนอผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ โดยจะวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง

- ระดับการเปิดประเทศทั้งในระดับประเทศและในแต่ละสาขาวิชาการผลิต
- การขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและในแต่ละสาขาวิชาการผลิต
- ความผันผวนการผลิตแต่ละสาขา
- ระดับความยากจน
- การกระจายรายได้

การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจจะทำด้วยแบบจำลองย่อส่องแบบจำลอง คือ

แบบจำลองแรก: Pooled Regression

แบบจำลองนี้ใช้ข้อมูลระหว่าง ปี ค.ศ. 1980-1995 ของการผลิต 11 สาขา ซึ่งรวมถึงอัตราการเจริญเติบโต ระดับการเปิดประเทศ และความผันผวนของการผลิตรายสาขา โดยแบ่งช่วงเวลาการศึกษาออกเป็นสามช่วง คือระหว่างปี 1980-1986, 1987-1991, 1992-1995 เนื่องที่ไม่รวมช่วงตั้งแต่ปี 1996 เป็นต้นมา เพราะว่าเศรษฐกิจได้เริ่มเข้าสู่ ‘ภาวะวิกฤติ’ ตั้งแต่ปีนั้น (ถึงแม้ว่าจะปะทุในปี 1997 ก็ตาม) จึง

คิดว่าไม่เหมาะสมในการทดสอบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของระดับการเปิดประเทศซึ่งเป็นเรื่องระดับโครงสร้าง ในขณะที่วิกฤติเศรษฐกิจเป็นเรื่องชั่วคราว

ระดับการเปิดประเทศถูกนิยามด้วยอัตราส่วนระหว่างผลรวมการนำเข้าและการส่งออกและรายได้ประชาชาติตัวเงิน ในขณะที่ความผันผวนถูกวัดด้วยค่าสัมประสิทธิ์ coefficient of variation ซึ่งเป็นผลหารระหว่างค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของแต่ละสาขaproduct ในแต่ละช่วงหารด้วยค่าเฉลี่ย การผลิตของสาขานั้นในช่วงเวลาเดียวกัน ก่าว่าคือความผันผวนของสาขา i ในช่วงเวลา k วัดด้วย

$$\text{Volatility}(i,k) = \text{standard deviation}(i,k)/\text{mean}(i,k)$$

ตารางที่ 2.9 เป็นข้อมูลที่ใช้ในแบบจำลองนี้

ตารางที่ 2.9 ข้อมูลที่ใช้ในแบบจำลอง Pooled Regression

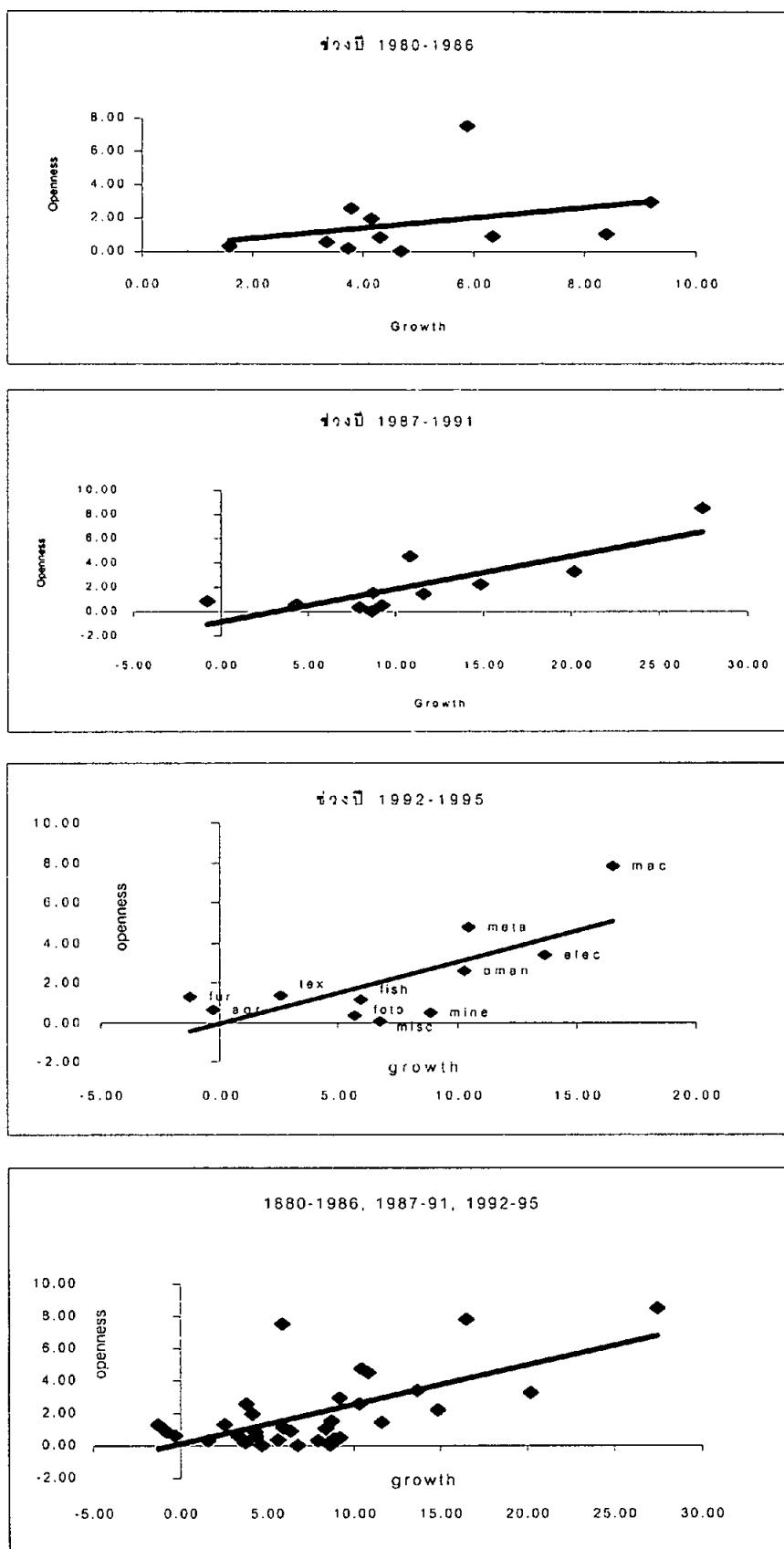
สาขaproduct	การขยายตัวเศรษฐกิจ			ระดับการเปิดประเทศ			ความผันผวนในการผลิต		
	1980-1986	1987-1991	1992-1995	1980-1986	1987-1991	1992-1995	1980-1986	1987-1991	1992-1995
สิ่งทอ เสื้อผ้า	6.3	11.6	8.7	91.1	145.9	129.4	0.15	0.21	0.47
เครื่องมือ เครื่องจักร	5.9	27.5	17.6	752.7	849.6	798.5	0.16	0.44	0.88
อิเลคทรอนิกส์	9.2	20.2	17.5	295.3	327.4	332.1	0.26	0.37	0.89
วัตถุดิบโลหะ	3.8	10.8	9.0	257.9	451.2	420.9	0.11	0.21	0.52
เฟอร์นิเจอร์	1.6	-0.8	0.2	31.7	84.6	86.2	0.08	0.03	0.07
อาหาร เครื่องดื่ม	3.7	7.9	6.3	19.9	32.5	30.9	0.09	0.15	0.33
อุตสาหกรรมเคมีฯ	4.1	14.8	11.4	196.3	222.4	237.2	0.11	0.27	0.62
ผลิตภัณฑ์เกษตร	3.3	4.3	2.8	57.2	58.0	59.5	0.09	0.09	0.15
ปูร์ปู	4.3	8.7	7.4	85.5	152.6	119.8	0.09	0.18	0.39
แม่และเด็กดูดบุหรี่	8.4	9.2	10.1	105.1	50.6	58.7	0.21	0.18	0.49
อื่นๆ	4.7	8.6	7.5	2.3	3.1	2.5	0.11	0.17	0.39

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลรายได้ประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ และข้อมูลการส่งออกนำเข้า ธนาคารแห่งประเทศไทย

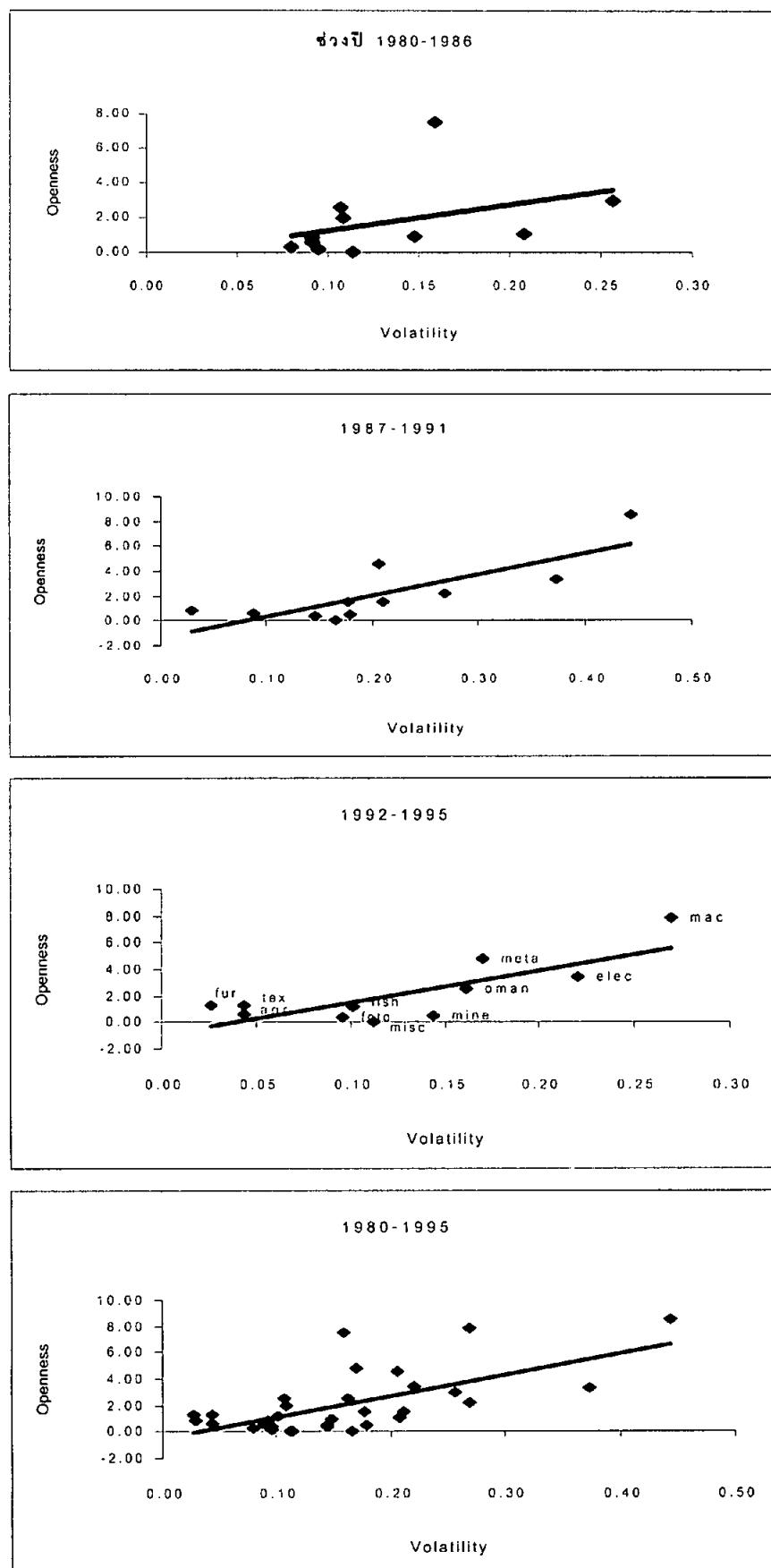
รูปที่ 2.6 และ 2.7 เป็นแผนภาพการกระจายตัว (scatter plots) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจกับระดับการเปิดประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างระดับความผันผวนกับระดับการเปิดประเทศตามลำดับ โดยแสดงทั้งในแต่ละช่วงเวลาและในกรณีที่รวมทั้งสามช่วงเวลาเข้าด้วยกัน

จะเห็นว่าจากแผนภาพการกระจายตัว ระดับการเปิดประเทศมีความสัมพันธ์ในทางบวก (positive relations) กับทั้งอัตราการขยายตัวและระดับความผันผวน

รูปที่ 2.6 ความสัมพันธ์การเปิดประเทศและการขยายตัวเศรษฐกิจ 1980-95

รูปที่ 2.7 ความสัมพันธ์การเปิดประเทศและความผันผวนทางเศรษฐกิจ 1980-95

ข้อสังเกตนี้ได้รับการยืนยันจากการวิเคราะห์โดยใช้สมการด้วยแบบ pooled regression ซึ่งเป็นวิธีการที่รวมผลของระดับการเปิดประเทศที่เกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างในระดับการเปิดประเทศของแต่ละสาขาวิชาผลิตในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ (cross-sectional relations) และการเปลี่ยนแปลงของระดับการเปิดประเทศในแต่ละสาขาวิชาเมื่อเวลาผ่านไป (time-series relations)

ผลการประมาณการผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจเสนอไว้ในตารางที่ 2.10 และผลต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจเสนอไว้ในตารางที่ 2.11 ซึ่งในหัวส่องกรณีต่างยืนยันความสัมพันธ์ในเชิงบางที่สังเกตได้จากรูปที่ 2.6 และ 2.7 ข้างต้นอย่างมั่นยำคัญยิ่ง (ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และร้อยละ 99) นอกจากนี้ความลับพันธ์ที่ได้ยังไม่เข้ากับวิธีการประมาณการอีกด้วย เพราะได้ทดลองหัวในกรณีที่ประมาณการโดยสมมติให้แต่สาขาวิชาผลิตมีค่าคงที่เท่ากัน (common intercept) และในกรณีที่ค่าคงที่ต่างกัน (fixed effects) และหัวกรณีที่ถ่วงน้ำหนัก (เพื่อแก้ปัญหา heteroskedasticity) และไม่ถ่วงน้ำหนัก

ตารางที่ 2.10 ผลการประมาณการความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดประเทศกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในสามช่วงเวลา (1980-86, 1987-1991, 1992-1995) ด้วยวิธี Pooled Regression (ตัวแปรตามคืออัตราการขยายตัวเฉลี่ยรายสาขาวิชาผลิตของแต่ละช่วง)

	Common Intercept, no weighting	Common Intercept, weighting	Fixed Effect, no weighting	Fixed Effect, weighting
ค่าคงที่ (intercept)	4.43**	4.49**		
สัมประสิทธิ์ Fixed Effects				
สิ่งทอ เสื้อผ้า			0.64	0.75
เครื่องมือเครื่องจักร			-23.39	-22.69
อิเลคทรอนิกส์			-1.79	-1.51
วัตถุดิบโลหะ			-11.50	-11.16
เฟอร์นิเจอร์			-4.30	-4.23
อาหาร เครื่องดื่ม			4.29	4.32
อุตสาหกรรมอื่นๆ			-1.56	-1.36
ผลิตภัณฑ์เกษตร			-0.54	-0.49
ปะยาง			0.43	0.53
แม่และวัตถุดิบ			5.47	5.52
อื่นๆ			6.58	6.58
ระดับการเปิดประเทศของสาขาวิชาผลิต	0.017**	0.014**	0.050*	0.049**
Adjusted R ²	0.39	0.38	0.54	0.91

หมายเหตุ: **หมายถึงมั่นยำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 99%, *หมายถึงมั่นยำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

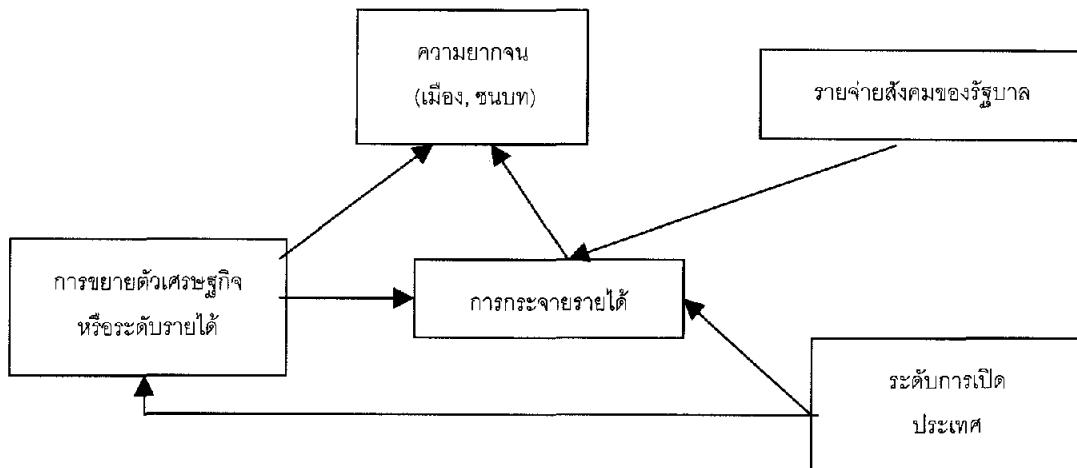
ตารางที่ 2.11 ผลการประมาณการความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดประเทศกับความผันผวนทางเศรษฐกิจในสามช่วงเวลา (1980-86, 1987-1991, 1992-1995) ด้วยวิธี Pooled Regression (ตัวแปรตามคือ Coeficient of Variation ของสาขางานผลิตในแต่ช่วง)

	Common Intercept, no weighting	Common Intercept, weighting	Fixed Effect, no weighting	Fixed Effect, weighting
ค่าคงที่ (Intercept)	0.103**	0.106**		
สัมประสิทธิ์ Fixed Effects				
สังกอ เสื้อผ้า			0.059	0.066
เครื่องมือเครื่องจักร			-0.194	-0.151
อิเลคทรอนิกส์			0.088	0.105
วัสดุดิบโลหะ			-0.079	-0.058
พาวนิเชอร์			-0.005	-0.001
อาหารเครื่องดื่ม			0.094	0.096
อุตสาหกรรมอื่นๆ			0.042	0.054
ผลิตภัณฑ์เกษตร			0.038	0.041
ประมง			0.052	0.058
แร่และวัตถุดิบ			0.136	0.140
อื่นๆ			0.129	0.130
ระดับการเปิดประเทศของสาขางานผลิต	0.000262**	0.000217**	0.000610*	0.000556**
Adjusted R ²	0.40	0.47	0.55	0.86

หมายเหตุ: **หมายถึงมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 99%, *หมายถึงมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

แบบจำลองที่สอง: System of Equations⁹

แบบจำลองที่สองนี้ใช้ข้อมูลรายปีระหว่างปี 1980-1995 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในลักษณะไขว้ (interdependence) ระหว่างระดับการเปิดประเทศ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้และความยากจน โดยใช้วิเคราะห์แบบที่เรียกว่าระบบสมการ (System of Equations) โดยความสัมพันธ์ที่ใช้ในระบบสมการนี้สามารถแสดงได้ด้วยแผนภูมิข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.12 แสดงผลการประมาณการ ซึ่งก็ยืนยันว่าระดับการเปิดประเทศมีผลในทางบวกต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ คือหากการเปิดประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละหนึ่งจะมีผลทำให้อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.11 ซึ่งน่าสังเกตว่าเป็นตัวเลขที่สูงกว่าในแบบจำลองแรกที่เป็น Pooled Regression แยกสาขาวิชาผลิต เหตุที่เป็นเช่นนั้นสามารถอธิบายได้ว่าความสัมพันธ์ที่ได้จากแบบจำลองที่สองเป็นความสัมพันธ์กับอัตราการขยายตัวโดยรวมไม่ใช่รายสาขา จึงอาจครอบคลุมถึงประโยชน์ที่ประเทศจะได้เนื่องจากการโยกย้ายทรัพยากร (reallocation effects) มาสู่สาขาวิชาผลิตที่มีแนวโน้มการส่งออกดี ซึ่งผลของ reallocation effect นี้ไม่สามารถแสดงได้เด่นกับการวิเคราะห์แบบ Pooled Regression

นอกจากนี้การเปิดประเทศยังมีผลทำให้การกระจายรายได้เลวลงทั้งในกรณีที่วัดการกระจายรายได้ด้วยสัดส่วนของรายได้คุณรายต่อรายได้คุณจน (Q5/Q1) หรือที่วัดด้วยสัดส่วนของรายได้ประชาชาติที่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (BKKGDP) ส่วนผลต่อความยากจนนั้นจะส่งผ่านทั้งสองทางคือ ช่องทางการเจริญเติบโตและช่องทางการกระจายรายได้ โดยช่องทางแรกทำให้ความยากจนทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทลดลง (แต่เขตชนบทลดลงมากกว่ามากเป็นไปตามข้อสังเกตที่ว่าความยากจนสัมบูรณ์ตอบสนองต่อการเจริญเติบโตค่อนข้างเร็ว) ส่วนช่องทางการกระจายรายได้ทำให้ระดับความยากจนเพิ่มขึ้น

⁹ แบบจำลองนี้ปรับใช้จากแบบจำลองเศรษฐกิจการคลังที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยจัดทำให้กับสำนักงานประมาณ ศูนย์สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2545)

ตารางที่ 2.12 ผลการประมาณการในแบบจำลองที่สอง (System of Equations)

สมการที่	1*	2	3	4	5
สมการเพื่อชี้นำ	การขยายตัว เศรษฐกิจ	การกระจาย รายได้ 1	การกระจาย รายได้ 2	ความยากจน ชนบท	ความยากจน เมือง
ตัวแปรตาม	Growth	Q5/Q1	BKKGDP	RurPov	UrbPov
ตัวแปรอิสระ					
ค่าคงที่	0.7 (0.3)	-35.8 (-2.4)	0.43 (9.6)	563.0 (5.3)	169.4 (5.7)
Log (ระดับรายได้ประชาชาติ)		2.9 (2.2)		-0.41 (-4.7)	-0.11 (-5.5)
Growth*RurPov				0.02 (1.8)	
Growth*UrbPov					0.03 (3.6)
สัดส่วนรายจ่ายรัฐด้านบริการสังคม			-0.00423 (-2.0)		
ระดับการเมืองประเทศ	0.11 (3.09)		0.0011 (2.5)		
BKKGDP		13.6 (1.0)			
Q5/Q1				4.4 (2.6)	
Adjusted R ²	0.38	0.73	0.67	0.91	0.92

หมายเหตุ: * เอกพาร์สมการที่หนึ่งใช้ข้อมูลช่วงปี 1980-1995 เท่านั้นเพื่อหลีกเลี่ยงช่วงวิกฤติเศรษฐกิจและเพื่อความสอดคล้องกับแบบจำลองแรก

ตอนที่ 3

การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อลดการพึ่งพาภาคต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์ในส่วนที่ผ่านมา ได้ชี้ให้เห็นถึงผลดีที่เศรษฐกิจไทยได้รับจากการที่สามารถใช้ประโยชน์จากตลาดต่างประเทศ ทำให้มีความต้องการสินค้าและบริการที่ผลิตในไทยมากขึ้น ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวในอัตราที่สูงพอสมควร และช่วยลดปัญหาความยากจนขั้นพื้นฐานลงมาได้เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาภาคต่างประเทศก็มีความเสี่ยงและผลเสียในบางด้าน ทั้งจากความผันผวนของตลาดโลก ที่จะท้อนมาเป็นความผันผวนของสาขาที่โยงกับภาคต่างประเทศในระดับที่ค่อนข้างสูง ตลอดจนประชาชนที่ยังมีศักยภาพต่ำไม่สามารถได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนทางการค้า ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ทำให้เกิดความยากจนในสังคมไทยได้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การกระจายรายได้ของไทยแย่ลงจนอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับระดับของประเทศไทยในแถบลาตินอเมริกา

ในปัจจุบัน ความผันผวนที่มาจากการตลาดโลกอยู่ในระดับที่สูง และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีภาวะการแข่งขันทางด้านการค้าและการลงทุนที่รุนแรงมาก ในปัจจุบันประเทศไทยที่กำลังพัฒนาหลาย ๆ ประเทศให้ความสำคัญกับการใช้ตลาดโลกเป็นตัวนำการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงมีการแข่งขันกันที่รุนแรงในการผลิตสินค้าคล้าย ๆ กันเพื่อส่งออกไปขายในตลาดโลก โดยเฉพาะเมื่อประเทศที่ใหญ่ ดังเช่นประเทศจีน หันมาใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศโดยใช้ประโยชน์จากตลาดโลกด้วย ที่ทำให้การแข่งขันในตลาดสินค้า ส่งออกของโลกยิ่งรุนแรงมากขึ้น และ irony ไปถึงการแข่งขันในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งการลงทุนที่สำคัญส่วนหนึ่งเป็นการลงทุนเพื่อผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก

ในส่วนของประเทศไทย ภาวะการแข่งขันที่รุนแรงที่ได้สะท้อนออกมาในหลายด้าน เช่นการที่ความได้เปรียบในการแข่งขันสำหรับสินค้าด้านต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงเร็วมาก โดยที่ความได้เปรียบของประเทศไทยในการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานเป็นหลักมีอยู่เฉพาะในช่วงสั้น และหมดลงไปภายในเวลาไม่ถึงสิบปี จากช่วงที่การส่งออกสินค้าประเภทนี้ได้ริมขยายตัวอย่างจริงจังหลังจากปี 2528 จนถึงประมาณปี 2536 เท่านั้น และความได้เปรียบในการแข่งขันโดยรวมก็ดูเหมือนว่าลดลงค่อนข้างมากในช่วงปีสองปีก่อนที่ได้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 โดยที่อัตราการขยายตัวของการส่งออกติดลบในปี 2539 ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการที่ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้อยู่ในช่วงนั้น (คือผูกติดกับสกุลเงิน US\$ มากเกินไป) ทำให้เงินบาทแข็งเกินไป แต่อีกส่วนหนึ่งก็มาจากการที่มีประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศ ซึ่งมีระดับการพัฒนาที่ต่ำกว่าไทย และได้หันมาใช้ประโยชน์จากตลาดส่งออกเช่นเดียวกับประเทศไทย เช่นประเทศอินโด네เซีย และประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากความผันผวนที่มาจากการแข่งขันทางด้านการค้าและการลงทุนแล้ว ความผันผวนที่มาจากการตลาดเงินของโลก และการเคลื่อนย้ายของทุน ได้ทวีความรุนแรงขึ้นเป็นอย่างมากในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา มีเงินทุนระยะสั้น โดยเฉพาะหนี้ระยะสั้น ไหลเวียนไปสู่ประเทศไทยที่กำลังพัฒนาอย่างมหาศาล และประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้หันไปพึ่งหนี้ระยะสั้นจากต่างประเทศอย่างมากมาย ซึ่งเมื่อผนวกกับความไม่พร้อมในการบริหารจัดการภายใต้ภาวะความเสี่ยงจากตลาดเงินตลาดทุนของโลก ที่ได้นำมาสู่วิกฤติเศรษฐกิจในที่สุด

วิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี 2540 เป็นเสมือนภาวะการล้มละลายทางเศรษฐกิจ โดยที่ประเทศไทยไม่มีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศเหลือพอในระดับที่จะสามารถนำมาใช้ในการรับผิดชอบต่อพันธะต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยมีอยู่ จากการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ใช้ทุนสำรองระหว่างประเทศเก็บไว้ทั้งหมดที่มีอยู่เพื่อต่อสู้กับนักเก็งกำไรค่าเงิน ทำให้ทุนสำรองต่างประเทศสูญเสียหรือหายไปส่วนหนึ่ง ไม่ถึงสามพันล้านдолลาร์ สร. ในช่วงกลางปี 2540 และเนื่องจากในช่วงนั้น ประเทศไทยขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอยู่ประมาณหนึ่งพันล้านдолลาร์ สร. ต่อเดือน และยังมีหนี้ต่างประเทศระยะสั้นคงค้างอยู่เกือบทั้งหมด ล้านдолลาร์ สร. ดังนั้น ถ้าพิจารณาถึงสภาพคล่องทางด้านเงินตราต่างประเทศ ที่เป็นเสมือนว่าประเทศได้ประสบภัยทางด้านการเงิน ระหว่างประเทศเพื่อเสริมสภาพคล่องของเงินตราต่างประเทศให้พอสำหรับพันธะต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจที่มีอยู่

จากการดำเนินนโยบายทางด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งจากเงื่อนไขที่กำหนดโดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการปรับตัวจากกลไกตามปกติของตลาด ภาวะการขาดสภาพคล่องทางด้านเงินตราต่างประเทศได้บรรเทาลงอย่างรวดเร็ว เท่ากับผลกระทบจากการที่เงินบาท

อ่อนลงอย่างมากเมื่อเทียบกับช่วงก่อนวิกฤติ ทำให้ภาระหนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวเมื่อคิดเป็นเงินบาท ทำให้ธุรกิจในวงกว้างกลایมาเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจหดตัวอย่างรุนแรง เริ่มตั้งแต่กลางปี 2540 จนถึง ปลายปี 2541 และการหดตัวทางเศรษฐกิจนี้ทำให้การนำเข้าจากต่างประเทศลดลงเป็นอย่างมาก ส่วนการส่งออกได้ประโยชน์จากเงินบาทที่อ่อนตัวลง และถึงแม้ว่ามูลค่าการส่งออกก็ลดลงในปี 2541 เมื่อคิดเป็นเงินдолลาร์ สรอ. แต่จากการลดลงของการนำเข้าในอัตราที่สูงมาก ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเปลี่ยนจากติดลบประมาณเดือนละหนึ่งพันล้านдолลาร์ สรอ. ในช่วงก่อนวิกฤติ มาเป็นบวกประมาณเดือนละหนึ่งพันล้านдолลาร์ สรอ. ตั้งแต่ตุลาคมที่สามของปี 2540 และสิ่งนี้ช่วยทำให้ภาวะความล้มเหลวทางด้านเงินตราต่างประเทศเริ่มหมดไป จนประเทศไทยหมดความจำเป็นในการกู้เงินเพิ่มเติมจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศในเดือนสิงหาคม 2542 เพียงแค่สองปีหลังที่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ดูข้อมูลในตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 ดุลบัญชีเดินสะพัด หนี้ระยะสั้น และทุนสำรองทางการสุทธิ (ล้านдолลาร์ สรอ.)

		ดุลบัญชีเดินสะพัด	หนี้ระยะสั้น	ทุนสำรองทางการสุทธิ
1996	Q4	-2,671	47,700	30,040
1997	Q1	-2,101	50,400	24,066
	Q2	-3,134	48,200	2,853
	Q3	-746	43,900	1,732
	Q4	2,871	39,300	1,811
1998	Q1	4,210	36,600	2,861
	Q2	2,811	33,900	5,147
	Q3	3,410	31,900	7,303
	Q4	3,860	29,500	11,732
1999	Q1	3,972	25,610	14,050
	Q2	2,218	23,550	16,231
	Q3	3,026	21,471	16,658
	Q4	3,250	19,539	17,164
2000	Q1	3,302	17,952	16,854
	Q2	1,677	17,066	17,456
	Q3	2,165	15,240	17,739
	Q4	2,184	14,694	18,542
2001	Q1	1,381	14,545	19,098
	Q2	1,023	15,158	19,321
	Q3	1,674	14,617	21,078
	Q4	2,158	13,389	22,645
2002	Q1	1,800	13,235	24,732
	Q2	1,020	13,759	29,123
	Q3	2,055	14,375	31,208

หมายเหตุ: ทุนสำรองทางการสุทธิหมายถึงทุนสำรองทางการระบุด้วยข้อผูกพันในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Forward Swap Commitment) และลบด้วยเงินที่ถูกนำมาจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การที่ประเทศไทยได้ฟื้นตัวมาจากการภาวะล้มละลายทางเศรษฐกิจนั้น จำเป็นต้องพึ่งภาคต่างประเทศ เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อให้ได้เงินตราต่างประเทศเข้ามาทดแทนเงินที่สูญเสียไปจากการต่อสู้กับนักก่อการค้าเงิน และเพื่อมีเงินตราต่างประเทศพอสำหรับการซื้อใช้ที่ประเทศได้ก่อไว้ในระดับที่สูงมากก่อนวิกฤติ จะเห็นได้ว่าสัดส่วนการส่งออกและการนำเข้าได้ถูกตัวสูงขึ้นเป็นอย่างมากหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ซึ่งก็สอดคล้องกับค่าของเงินบาทที่อ่อนตัวลง อย่างไรก็ตาม การที่สัดส่วนของภาคต่างประเทศสูงขึ้นก็ทำให้การระบบเศรษฐกิจของไทยผูกติดกับสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจโลกมากขึ้น ซึ่งก็เพิ่มความเสี่ยงที่ระบบเศรษฐกิจจะเกิดความผันผวนเนื่องจากความผันผวนจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ โดยเฉพาะเมื่อภาวะการแข่งขันในตลาดโลกเพิ่มมากขึ้น ก็มีความเสี่ยงมากขึ้นที่การส่งออกอาจจะไม่สามารถเล่นบทบาทในการเป็นตัวนำให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวในอัตราที่สูงดังเช่นในอดีตได้ ดังนั้นจึงมีคำถามเกิดขึ้นว่าระบบเศรษฐกิจของไทยสามารถพึ่งภาคต่างประเทศให้น้อยลงได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้การ พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับสิ่งที่ประเทศไทยเรากำหนดได้เองมากขึ้น และถึงแม่ภาวะเศรษฐกิจของโลกอาจจะไม่อำนวยแต่เราก็ยังสามารถพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศไปได้ในระดับที่ยังน่าพอใจ

รายงานในส่วนนี้จะวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการที่เศรษฐกิจไทยจะพึ่งพาภาคต่างประเทศให้น้อยลง แต่ในเวลาเดียวกันยังคงสามารถขยายตัวในระดับที่น่าพอใจและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจพอสมควร การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะมีการตั้งเป้าให้สัดส่วนของรายได้จากส่งออกต่อ GDP น้อยลงถึงระดับหนึ่งภายในห้าปี และพิจารณาเงื่อนไขที่จำเป็นเพื่อที่จะให้ระบบเศรษฐกิจสามารถขยายตัวได้ในระดับที่น่าพอใจได้เป้าของการพึ่งภาคการส่งออกให้น้อยลง

3.1 การตั้งเป้าหมายการพึ่งพาการส่งออกและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

หลังจากวิกฤติเศรษฐกิจและการอ่อนตัวลงของเงินบาท ทำให้สัดส่วนของภาคต่างประเทศในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก โดยสัดส่วนของการส่งออกสินค้าและบริการต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากประมาณร้อยละ 40 ในช่วงก่อนวิกฤติ มาเป็นประมาณร้อยละ 66 ในปัจจุบัน การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะตั้งเป้าให้สัดส่วนของการส่งออกสินค้าและบริการต่อ GDP ลดต่ำลง ซึ่งเป้าที่ได้ตั้งขึ้นนี้สามารถกำหนดในระดับต่างๆ ได้ ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้พิจารณากำหนดเป้าที่น่าจะอยู่ในระดับที่พวงจะเป็นจริงได้ คือได้กำหนดให้สัดส่วนของการส่งออกสินค้าและบริการลดลงให้เหลือประมาณร้อยละ 55 ภายในเวลาห้าปี คือให้ส่วนแบ่งลดลงประมาณร้อยละ 10 ภายในห้าปี¹⁰

นอกจากการกำหนดเป้าในการลดสัดส่วนของการส่งออกสินค้าและบริการต่อ GDP แล้ว ยังต้องกำหนดระดับของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่พึ่งประสงค์ตลอดจนเป้าหมายสำหรับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ด้วย เพราะถ้าการพึ่งภาคต่างประเทศน้อยลงทำให้เศรษฐกิจไม่สามารถขยายตัวได้ในอัตราที่สูงพอก็หรือทำ

¹⁰ การวิเคราะห์สามารถทำได้ในกรณีของเป้าในระดับต่างๆ แต่เพื่อให้เห็นภาพ การวิเคราะห์ในรายงานนี้จะคุณภาพเป้าในระดับนี้ สำหรับสัดส่วนของการนำเข้าสินค้าและบริการต่อ GDP นั้น ก็จะมีการกำหนดเป้าหมายในภายหลัง เป็นครึ่งมืออย่างหนึ่งที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจสามารถขยายตัวได้มากขึ้น

ให้เกิดปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจขึ้น ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมตามมาได้ อีกมาก สำหรับการวิเคราะห์ในครั้งนี้ ได้กำหนดเป้าหมายต่างๆ ไว้ดังนี้

- 1) ให้สัดส่วนของการส่งออกสินค้าและบริการต่อ GDP ลดลงให้เหลือร้อยละ 55 ภายในเวลา ห้าปี (คือภายในปี 2550)
- 2) ให้ระบบเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real GDP) ขยายตัวในอัตราประมาณร้อยละ 6 ต่อปี
- 3) ให้อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับประมาณร้อยละ 1.5
- 4) ให้ตุลบัญชีเดินสะพัดยังเกินดุลอยู่ได้ในช่วง 5 ปีข้างหน้า แต่ให้ส่วนที่เกินดุลลดลงได้ ประมาณร้อยละ 25 ต่อปี ซึ่งหมายความว่าส่วนเกินดุลบัญชีเดินสะพัดจะอยู่ในระดับ ประมาณ 64.6 พันล้านบาทในปี 2550 เทียบกับประมาณ 272.3 พันล้านบาทในปี 2545

เป้าทางด้านเงินเพื่อและทางด้านตุลบัญชีเดินสะพัดเป็นสมมุติเป้าทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ในส่วนของเงินเพื่อจะมีการสมมุติให้ภาวะเงินเพื่อในตลาดโลกอยู่ในระดับร้อยละ 1.5 ดังนั้นเป้าในส่วนของ ไทยก็คือการรักษาเงินเพื่อให้อยู่ในระดับเดียวกับเงินเพื่อของโลก ส่วนเป้าทางด้านตุลบัญชีเดินสะพัดเป็น เป้าเกี่ยวกับช่องว่างระหว่างการออมกับการลงทุน¹¹ และการพึงพาเงินทุนจากต่างประเทศ เป้าทางด้านนี้คือ ให้ยังสามารถดูแลการใช้จ่ายของประเทศไทยไม่ให้เกิดการใช้จ่ายเกินตัวจนทำให้การออมไม่พอสำหรับการลงทุน จนต้องไปกู้จากต่างประเทศมาอุดช่องว่างดังกล่าว เป้านี้เป็นเป้ารวมของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน คือถ้าหิ้ง รัฐและเอกชนใช้จ่ายอย่างเกินตัวมาก ก็จะทำให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ดังนั้นเป้านี้หมายถึงการที่รัฐ จะดูแลให้การใช้จ่ายรวมของประเทศอยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยถ้าเศรษฐกิจของภาคเอกชนเริ่มฟื้นตัว และ มีการใช้จ่ายและการลงทุนมากขึ้น ภาครัฐก็จะต้องควบคุมการใช้จ่ายของภาครัฐเองมากขึ้น เพื่อไม่ให้ดุลรวม ของประเทศติดลบ

จากเป้า ในข้อ 1) ถึง 3) สามารถคำนวณได้ว่าการส่งออกสินค้าและบริการจะขยายตัวโดยเฉลี่ย ประมาณร้อยละ 3.7 ต่อปี (ดูตารางที่ 3.2) ดังนั้นค่าตัวที่จะมีการวิเคราะห์ในส่วนต่อๆ ไปคือ ภายในได้ การขยายตัวของรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการในระดับร้อยละ 3.7 ต่อปีนั้น ระบบเศรษฐกิจโดยรวม จะสามารถขยายตัวในระดับร้อยละ 6 ต่อปี โดยรักษาดุลบัญชีเดินสะพัดให้อยู่ในระดับประมาณ 64.6 พัน ล้านบาทในช่วงห้าปีข้างหน้าได้หรือไม่อย่างไร และด้วยเงื่อนไขอะไร

ตารางที่ 3.2 อัตราการขยายตัวของการส่งออกตามเป้าที่ตั้งไว้

	2545	2550
GDP ในราคาระยะปัจจุบัน (ล้านบาท)	5,293,687*	7,599,773
การขยายตัวของ Nominal GDP เฉลี่ยต่อปี		7.5%**
การส่งออกสินค้าและบริการ	3,482,905	4,179,875
สัดส่วนการส่งออกต่อ GDP	65.8%*	55.0%**
การขยายตัวของ การส่งออกสินค้าและบริการเฉลี่ยต่อปี		3.7%

หมายเหตุ * ประมาณการณ์ ** เป้า

¹¹ ตามการทำบัญชีของระบบเศรษฐกิจดุลบัญชีเดินสะพัดจะเท่ากับช่องว่างระหว่างการออมกับการลงทุนของประเทศ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจภาคแบบดุลภาพทั่วไป (Computable General Equilibrium Model, CGE) ซึ่งเป็นแบบจำลองขนาดใหญ่ที่ทางสถาบันได้สร้างขึ้นจากการสร้างฐานข้อมูลบัญชีเมตريคส์สังคม (Social Accounting Matrix) สำหรับปี 2543 แบบจำลองนี้มีสาขาวิชาการผลิตทั้งสิ้น 79 สาขาวิชาการผลิต (ดูตารางที่ 3.3) และมีการแยกครัวเรือนออกเป็น 20 ครัวเรือน ตามระดับชั้นของรายได้ ตั้งแต่จนที่สุด 10% ไปถึงรายที่สุด 10% และแยกระหว่างครัวเรือนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร สำหรับรายละเอียดของบัญชีเมตريคส์สังคมปี 2543 นี้ ดูได้จาก TDRI (2002)

ในส่วนของโครงสร้างแบบจำลอง CGE นี้ มีลักษณะคล้ายกับแบบจำลอง CGE ทั่วๆ ไป สรุปได้ดังนี้¹²

- สาขาวิชาการผลิตแต่ละสาขาวิชานี้มีการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ ทั้งส่วนที่เป็นวัตถุคงดิบและชิ้นส่วน (Intermediate) และส่วนที่เป็นปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐาน (Primary Factors) คือแรงงานและทุน สำหรับเทคโนโลยีของการผลิตนั้น ได้สมมุติว่าการใช้ปัจจัยการผลิตเป็นในตามสัดส่วนของปริมาณที่คงที่ (Fixed Coefficient) แต่การใช้แรงงานและทุนนั้น สามารถทดแทนกันได้ (Substitutable) ในรูปแบบของ CES Production Function¹³
- ได้สมมุติให้มีการใช้แรงงานอย่างเต็มที่ (Full Employment) และแรงงานสามารถโยกย้ายกันได้ระหว่างสาขาวิชาการผลิตต่างๆ โดยที่สมมุติให้ปริมาณของแรงงานรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 ต่อปี โดยเฉลี่ย ส่วนในกรณีของทุนนั้น ได้สมมุติว่าทุนไม่ได้เป็นข้อจำกัดในการผลิต เนื่องจากยังมีกำลังการผลิตส่วนเกินอยู่มากในระบบเศรษฐกิจ
- รายได้ของครัวเรือนต่างๆ และธุรกิจมากจากรายได้จากการค้าจ้างแรงงาน และกำไรจากทุนที่ใช้ในการผลิต รวมทั้งการโอนเงินระหว่างกัน และกับภาครัฐและภาคต่างประเทศ
- ภาครัฐได้ภาษีต่างๆ ทั้งภาษีทางตรงจากครัวเรือนและธุรกิจ และภาษีทางอ้อมจากการซื้อสินค้าและการนำเข้า และนำมายield จ่ายและลงทุน ซึ่งระดับของการใช้จ่ายและการลงทุนเป็นตัวแปรภายนอกของแบบจำลอง (Exogenous)
- มีการทดแทนกันได้ระหว่างสินค้าที่ผลิตภายในประเทศและสินค้านำเข้า สัดส่วนระหว่างสินค้าในประเทศและสินค้านำเข้าในการใช้ทางด้านต่างๆ เช่นการใช้ในการผลิต การใช้จ่าย หรือการลงทุน ได้กำหนดให้เป็นตัวแปรภายนอก (Exogenous) ที่จะมีการปรับเปลี่ยนในการวิเคราะห์ต่อไป

¹² สำหรับรายละเอียดของแบบจำลองนั้นดูได้จาก TDRI (2002) ซึ่งมีส่วนคล้ายกับแบบจำลองที่ใช้วิเคราะห์สำหรับรายงานนี้ ยกเว้นการกำหนดให้การส่งออกและคุณน้ำที่ดินสะพัดเป็นตัวแปรภายนอกในการวิเคราะห์สำหรับรายงานนี้

¹³ คือ Constant Elasticity of Substitution Production Function ซึ่งหมายความว่าสามารถในการทดแทนกันระหว่างแรงงานและทุนในอัตราที่คงที่

ตารางที่ 3.3 สาขางานผลิตในแบบจำลอง

สาขาที่	สาขา	สาขา
1	ข้าวเปลือก	Paddy
2	ข้าวโพด	Maize
3	ข้าวฟ่าง	Sorghum
4	มันสำปะหลัง	Cassava
5	กล้วยไม้, ดอกไม้, พวงกุญแจและอื่นๆ	FlowersandOtherCrops
6	ถั่วต่างๆ, เมล็ดอะหุ่งและงา	BeansandNuts
7	กะเพรี้ยม, พอก, หัวหอมและฝัก	Vegetables
8	ผลไม้, แมลงไม้และสับปะรด	Fruits
9	ต้นอ้ออย	Sugarcane
10	มะพร้าว	Coconut
11	เมล็ดปาล์ม	PalmBean
12	บานและปอ	KenafandJute
13	ฝ้ายและนุ่น	CottonandKapok
14	ใบยาสูบ	Tobacco
15	เมล็ดโกโก้, กาแฟและใบชา	CoffeeBean, TeaLeafandCocoaBean
16	ยาง	Rubber
17	วัวควายและผลิตภัณฑ์จากการเลี้ยง	CattleandBuffaloes
18	หมู	Swine
19	ปศุสัตว์อื่นๆ	OthersLivestock
20	ไก่เป็ดและสัตว์ปีกอื่นๆ	Poultry
21	ไข่ไก่และไข่เป็ด	Poultry'sProducts
22	ตัวไหม	SilkFarming
23	บริการทางการเกษตร	AgriculturalServices
24	ไม้, ถ่านและฟืน	Logging, CharcoalandFirewood
25	ผลิตภัณฑ์ป่าอื่นๆ	OtherForestProducts
26	การประมงน้ำเค็ม	MarineFishery
27	การประมงน้ำจืด	FreshWaterFishery
28	ถิกไนต์	Lignite
29	ก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบ	NaturalGasandCrudeOil
30	เหล็ก	IronOre
31	ดีบุก	TinMining
32	ทังสเตน	Tungsten
33	พลวง, คลังกัว, แมงกานีส, ยิปซัม, ดินเหนียวปานปุน, แร่อื่นๆ, หินมีค่า	OtherMining
34	ฟลูอิດไรต์	Fluorite
35	เกลือ	Salt
36	การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอย่างง่าย	SimpleAgriculturalProcessing
37	ข้าว	RiceMilling
38	มันสำปะหลัง	Tapioca
39	น้ำตาล	Sugar

สาขาที่	สาขา	สาขา
40	อาหารอื่นๆ	Other Manufactured Food
41	เครื่องดื่ม	Beverages
42	ยาสูบ	Tobacco
43	สิ่งทอ	Textiles
44	เครื่องแต่งกายยกเว้นรองเท้า	Wearing Apparel Except Footwear
45	หนัง, เครื่องหนังและรองเท้า	Leather, Leather Products and Footwear
46	ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	Wood and Wood Products
47	เฟอร์นิเจอร์และเครื่องแต่งบ้าน	Furniture and Fixtures
48	กระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ	Paper and Paper Products
49	อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์	Printing, Publishing and Allied Industries
50	เคมีภัณฑ์	Chemicals and Chemical Products
51	น้ำมัน, โถงลั่นน้ำมันและผลิตภัณฑ์จากน้ำมัน	Petroleum Refineries and Petroleum Products
52	ผลิตภัณฑ์จากยางและพลาสติก	Rubber and Plastic Products
53	ผลิตภัณฑ์จากแร่ที่ไม่ใช่โลหะ	Non-metallic Mineral Products
54	ผลิตภัณฑ์โลหะเบื้องต้น	Basic Metal Industries
55	ผลิตภัณฑ์โลหะประรูป	Fabricated Metal Products
56	เครื่องจักร	Machinery
57	อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกและเครื่องใช้ไฟฟ้า	Electrical Machinery and Supplies
58	อุปกรณ์ขนส่ง(รถยก, เรือ, รถบรรทุกฯลฯ)	Transport Equipment
59	อุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ	Other Manufacturing Industries
60	ไฟฟ้า	Electricity
61	การผลิตและจำหน่ายก๊าซ	Gas Manufacture and Distribution
62	น้ำประปา	Water Supply
63	การก่อสร้าง	Construction
64	การค้าส่งและการค้าปลีก	Wholesale and Retail Trade
65	ร้านอาหาร	Restaurants
66	โรงแรม	Hotels
67	การขนส่ง	Transportation
68	การสื่อสาร	Communication
69	ธนาคารและสถาบันการเงินอื่นๆ	Banks and Other Financial Institutions
70	การประกันภัย	Insurance
71	การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์	Ownership of Dwelling and Real Estate
72	การบริการภาคธุรกิจ	Business Services
73	การบริหารประเทศและการป้องกันประเทศ	Public Administration and Defence
74	การศึกษา	Education
75	ยาและสุขภาพ	Medical and Health
76	การบริการขององค์กรที่มีได้แสวงหาผลกำไร	Non-profit
77	การให้ความบันเทิงและสันทานาการ	Recreation and Entertainment
78	การซ่อมแซม	Repairs
79	การให้บริการส่วนบุคคลและบริการในครัวเรือน	Personal and Household Services

- การส่งออกสินค้าต่างๆ ได้กำหนดให้เป็นตัวแปรภายนอก (Exogenous) เพราะการขยายตัวของการส่งออกสินค้าและบริการเป็นปัจจัยที่ได้กำหนดมาจากปัจจัยทางด้านสัดส่วนในการพึ่งพาภาคต่างประเทศ
- ดุลบัญชีเดินสะพัดได้กำหนดให้เป็นตัวแปรภายนอกเช่นกัน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ได้ตั้งไว้ การกำหนดให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นตัวแปรภายนอกนั้น หมายความว่าการใช้จ่ายและการลงทุนของภาคเอกชนเป็นตัวแปรภายใน (Endogenous) ที่แบบจำลองจะกำหนดค่าขึ้นเองเพื่อให้ซองว่างระหว่างการออมกับการลงทุนเท่ากับระดับของดุลบัญชีเดินสะพัดที่ได้ตั้งไว้
- สำหรับราคาสินค้าในตลาดต่างประเทศได้สมมุติให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 ต่อปี ตามเป้าของเงินเฟ้อที่ได้ตั้งไว้ ส่วนอัตราแลกเปลี่ยน สมมุติว่าไม่เปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยในช่วงห้าปีข้างหน้า
- สำหรับผลที่ออกมารามากแบบจำลองนั้น (Solution) เป็นสมือนจุดที่มีดุลภาพกัน (Equilibrium) ทั้งระบบเศรษฐกิจ คือ อุปสงค์จะเท่ากับอุปทานในทุกๆ ตลาด (Demand เท่ากับ Supply)

3.3 ผลจากการขยายตัวของการส่งออก

ในการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ที่จะมีการขยายตัวในระดับปีรายมาโดยมีเสถียรภาพนั้น จะพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะกระทบการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยในส่วนแรกนี้ จะพิจารณาถึงผลของการเพิ่มการส่งออกที่มีต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ให้รายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการโดยรวมเพิ่มต่อปีในอัตราประมาณร้อยละ 3.7 ต่อปีในช่วง 5 ปีข้างหน้า ซึ่งจะทำให้รายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการโดยรวมเพิ่มจากประมาณ 3.483 ล้านล้านบาทในปี 2545 เป็นประมาณ 4.180 ล้านล้านบาทในปี 2550

จากการใช้แบบจำลองโดยสมมุติให้การส่งออกขยายตัวในอัตราที่เท่ากับสำหรับทุกๆ สาขา คือถ้าสมมุติว่าโครงสร้างของการส่งออกยังเหมือนในปี 2545 ไปเรื่อยๆ พบระบบเศรษฐกิจส่วนรวมที่แท้จริงสามารถขยายตัวได้ประมาณร้อยละ 3.3 ต่อปีโดยเฉลี่ยถ้าการส่งออกของทุกๆ สาขายield ตัวปีละประมาณ 3.7% ในช่วง 5 ปีข้างหน้า ซึ่งการขยายตัวในระดับนี้ต่ำกว่าเป้าที่ได้ตั้งไว้ค่อนข้างมาก

อย่างไรก็ตามข้อมูลฐานว่าการส่งออกของทุกๆ สาขายield ตัวในอัตราที่เท่ากันนั้น คงไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากนัก เพราะการส่งออกของไทยมีการเปลี่ยนโครงสร้างมาอย่างต่อเนื่อง และแต่ละสาขาก็มีศักยภาพในการส่งออกที่แตกต่างกัน

ในส่วนต่อไปจะเป็นการปรับเปลี่ยนของการส่งออกของสาขาต่างๆ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น โดยที่ยังกำหนดให้รายได้รวมยังเป็นไปตามเป้ารวมที่ได้ตั้งไว้ คือขยายตัวประมาณร้อยละ 3.7 ต่อปี การกำหนดเป้าของ การขยายตัวของสาขาต่างๆ ที่ไม่เท่ากันนั้น อาจจะช่วยให้ระดับของการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจรวมเพิ่มขึ้นได้บ้าง เพราะการส่งออกของสาขาต่างๆ นั้นมีผลต่อระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไป เช่นถ้าเทียบผลของการเพิ่มการส่งออกของแต่ละสาขาในมูลค่า 10,000 ล้านบาทต่อการขยายตัวของ Real

GDP ก็จะได้ผลตามที่ปรากฏในตารางที่ 3.4 ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้าการเพิ่มรายได้จากการส่งออก 10,000 ล้านบาทนั้นมาจากสาขาวิชาการท่องเที่ยว ก็จะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสูงมาก ดื้อทำให้ Real GDP เพิ่มขึ้นถึง 20,000 ล้านบาท ส่วนถ้ารายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นมาจากสาขาวิชาทางด้านอีเล็กทรอนิก Real GDP จะเพิ่มเพียงประมาณ 7,185 ล้านบาทเท่านั้น

ตารางที่ 3.4 ผลกระทบการเพิ่มการส่งออกของแต่ละสาขา 10,000 ล้านบาท

สาขาวิชา	การเพิ่มขึ้นของReal GDP (ล้านบาท)	สาขาวิชา	การเพิ่มขึ้นของReal GDP (ล้านบาท)
การท่องเที่ยว	20,015	เคมีภัณฑ์	11,450
รักษาพยาบาล	16,330	ผลิตภัณฑ์จากยางและพลาสติก	11,009
กาแฟและชา	16,234	อุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ	11,007
รักษา	15,575	สิ่งทอ	10,886
ใบยาสูบ	15,408	กระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ	10,809
ผลไม้	15,251	ผลิตภัณฑ์โลหะประปา	10,595
น้ำตาล	14,849	หนัง, เครื่องหนังและรองเท้า	10,555
ไก่, เป็ดและสัตว์ปีกอื่นๆ	14,706	เฟอร์นิเจอร์และเครื่องแต่งบ้าน	10,421
ประมง	14,624	อุปกรณ์ขนส่ง	10,274
มันสำปะหลัง	14,065	เครื่องฯ	9,932
อาหารอื่นๆ	12,470	ผลิตภัณฑ์จากไม้	9,921
ผลิตภัณฑ์จากแร่ที่ไม่ใช่โลหะ	12,382	เครื่องจักร	8,290
เครื่องแต่งกายยกเว้นรองเท้า	12,174	ผลิตภัณฑ์โลหะเบื้องต้น	7,837
ดีบุก	11,996	อีเล็กทรอนิกและเครื่องใช้ไฟฟ้า	7,185
ยาง	11,965	เนื้อสัตว์	5,309

หมายเหตุ: การวิเคราะห์จากแบบจำลองโดยในกรณีวิเคราะห์สำหรับตารางนี้ได้สมมุติให้เปรียบเทียบงานแรงงานสามารถปรับเพิ่มได้ตามความต้องการที่เพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มของการขยายตัวของการส่งออกที่ผ่านมา และศักยภาพและการแข่งขันต่างๆ ได้กำหนดให้การขยายตัวของการส่งออกของสาขาวิชาหลักต่างๆ เป็นไปตามตารางที่ 3.5 โดยได้ตั้งเป้าให้สาขาวิชาที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวมในระดับที่สูงเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ให้อยู่ในวิสัยที่พอจะเป็นไปได้จากการที่ได้ใส่ข้อมูลฐานนี้ไว้ในแบบจำลอง ผลปรากฏว่าระบบเศรษฐกิจรวมสามารถขยายตัวได้ประมาณร้อยละ 3.65 ต่อ ปี ซึ่งก็สูงกว่าในกรณีที่การส่งออกของทุกๆ สาขาวิชาขยายตัวในอัตราที่เท่ากัน แต่ก็ยังห่างจากเป้าหมายของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ได้ตั้งไว้มาก ดื้อให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวได้ในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี

การที่การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำไม่ใช่สิ่งที่น่าแปลกใจมากนัก เนื่องจากเป้าในการพัฒนาภาคต่างประเทศที่น้อยลง ทำให้เป้าของการขยายตัวของการส่งออกอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก และถ้าไม่มีการปรับโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจอื่นๆ ก็ยากที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวได้ในระดับของเป้าที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงเป้าหมายในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจด้วย ส่วนต่อๆ ไปจะพิจารณาถึงการปรับโครงสร้างของเศรษฐกิจทางด้านต่างๆ เพื่อเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 3.5 ข้อมูลมุติฐานการขยายตัวของการส่งออกสาขาต่าง ๆ

	2002*	2007	อัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปี
สินค้าส่งออก(ล้านบาท)	2,883,961	3,444,098	3.61%
เกษตรและอาหาร	432,606	639,655	8.14%
สินค้าเกษตร	274,392	384,849	7.00%
อาหารอื่นๆ	158,214	254,805	10.00%
การส่งออกสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร	2,451,354	2,804,443	2.73%
สิ่งทอเครื่องผุ้งห่มหันและรองเท้า	244,865	263,790	1.50%
ยางยนต์	132,598	266,703	15.00%
อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ใช้ไฟฟ้า	1,028,115	1,028,115	0.00%
เป้าอุตสาหกรรม	90,827	90,827	0.00%
แร่	31,534	31,534	0.00%
สินค้าอื่นๆ	923,415	1,123,475	4.00%
บริการ	598,944	735,777	4.20%
การท่องเที่ยว	334,723	539,075	10.00%
บริการอื่นๆ	264,221	196,702	-5.73%
รวมสินค้าและบริการ	3,482,905	4,179,875	3.72%

*ประมาณการณ์

3.4 การลดการพึ่งพาการนำเข้า

เมื่อมีการตั้งเป้าให้ลดการพึ่งรายได้จากการส่งออก และในเวลาเดียวกันมีการตั้งเป้าสำหรับดุลบัญชีเดินสะพัด ถ้าสามารถลดการพึ่งพาการนำเข้าได้ ก็จะทำให้สามารถมีการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น โดยยังคงระดับของดุลบัญชีเดินสะพัดเท่าเดิม ซึ่งก็จะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีศักยภาพที่จะขยายตัวได้มากขึ้น สำหรับการนำเข้าสินค้าและบริการในปีฐานของบัญชีเมตริกส์สังคม คือปี 2543 นั้น ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้า วัตถุดิบและชิ้นส่วนในกระบวนการผลิต (ประมาณร้อยละ 59.5) ตามด้วยการนำเข้าเพื่อการลงทุน (ประมาณร้อยละ 25) และการนำเข้าเพื่อการบริโภค (ร้อยละ 15.5)

ในการวิเคราะห์ทางด้านการลดการพึ่งพาการนำเข้าในส่วนแรกนี้ ได้สมมุติว่าไม่จากการเพิ่มการส่งออกตามที่ได้วิเคราะห์ในส่วน 3.3 แล้ว ระบบเศรษฐกิจไทยทั้งระบบยังสามารถลดสัดส่วนของการใช้สินค้านำเข้าได้ร้อยละ 5 .ภายในปี 2550 ด้วย คือสัดส่วนของปริมาณในการใช้สินค้านำเข้าลดลงได้ร้อยละ 5 สำหรับการนำเข้าเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ทุกอย่าง เช่น ในกระบวนการผลิตทุกสาขา ในการลงทุน และในการบริโภค ถ้าสามารถทำได้เช่นนี้ พนวจสามารถทำให้การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจรวมเพิ่มขึ้นมาเป็นร้อยละ 5.2 ต่อปีโดยเฉลี่ย เพิ่ยบกับร้อยละ 3.65 ต่อปีจากการณ์ที่เพิ่มการส่งออกเพียงอย่างเดียว ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการลดสัดส่วนของการใช้สินค้านำเข้าให้ได้ร้อยละ 5 ในช่วงท้าปีข้างหน้าสามารถเพิ่มศักยภาพของการขยายตัวทางเศรษฐกิจถึงประมาณร้อยละ 1.55 ต่อปี ซึ่งต้องถือว่าเป็นอัตราที่สูงพอสมควร

อย่างไรก็ตาม การลดสัดส่วนในการใช้สินค้านำเข้าสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกชนิดคงไม่สามารถทำได้ง่ายนัก เช่นสำหรับการลงทุนที่จำเป็นต้องใช้เครื่องจักรเทคโนโลยีสูง อาจจะไม่มีสินค้าในประเทศมาทดแทนได้ หรือในเรื่องของเชื้อเพลิง ซึ่งมีความจำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศเนื่องจากเรามีแหล่งผลิตภายในประเทศที่เพียงพอ ดังนั้น ในส่วนต่อไปคือการปรับลดสัดส่วนของการนำเข้าในส่วนที่พอจะเป็นไปได้ แทนที่จะลดลงร้อยละ 5 สำหรับการใช้สินค้านำเข้าทุกๆ อย่าง

จากการสำรวจเบื้องต้นโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒนาฯ, 2002) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการทดสอบการนำเข้าทางด้านต่างๆ การวิเคราะห์ในส่วนนี้ได้นำเอาข้อมูลนี้มาเป็นกรอบในการกำหนดการลดสัดส่วนของการนำเข้า โดยสรุป

- สำหรับการใช้เชื้อเพลิงนำเข้า สมมุติว่า yang ต้องคงสัดส่วนเดิมไว้
- สำหรับเครื่องจักรที่ใช้ในการลงทุน สมมุติให้คงสัดส่วนเดิม
- สำหรับแร่และวัตถุดิบพื้นฐานที่ใช้ในการผลิต ให้คงสัดส่วนเดิม
- สำหรับชิ้นส่วนอีเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในกระบวนการผลิต ให้คงสัดส่วนเดิม
- สำหรับการนำเข้าทางด้านอื่นๆ ซึ่งตามข้อมูลของสภาพัฒนาฯ น่าจะมีโอกาสที่จะทดสอบด้วยสินค้าภายในประเทศในระดับปานกลาง สมมุติให้สามารถลดสัดส่วนของปริมาณในการใช้ได้ร้อยละ 5 ภายในห้าปีข้างหน้า ทั้งนี้ยกเว้น
- ชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตโครงสร้างและตัวถังยานยนต์ ซึ่งข้อมูลของสภาพัฒนาฯ ชี้ว่ามีศักยภาพสูงในการทดสอบด้วยสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ สมมุติให้ลดสัดส่วนของปริมาณในการใช้สินค้านำเข้าได้ร้อยละ 10 ภายในห้าปีข้างหน้า

จากการใช้ข้อมูลฐานข้อมูล พบว่าจะสามารถทำให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวได้ประมาณร้อยละ 4.75 ต่อปี เมื่อรวมกับการเพิ่มการส่งออกตามส่วนที่ 3.3 ซึ่งถึงแม้ว่าต่ำกว่าในกรณีที่ลดสัดส่วนของสินค้านำเข้าทั้งหมดได้ร้อยละ 5 ประมาณร้อยละ 0.45 ต่อปี แต่ก็ถือว่าสามารถทำให้การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจสูงขึ้นได้ร้อยละ 1.1 ต่อปีเมื่อเทียบกับการเพิ่มเฉพาะการส่งออกที่ได้วิเคราะห์ในส่วน .3.3 ซึ่งก็นับว่าดีพอสมควร

3.5 การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

นอกจากการเพิ่มการส่งออกตามเป้าที่ได้ตั้งไว้ และการลดสัดส่วนในการใช้สินค้านำเข้า ตามที่ได้วิเคราะห์ในส่วนที่ 3.3 และ 3.5 แล้ว ยังมีปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่จะทำให้ศักยภาพในการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้นได้พอสมควร นั่นคือการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต หรือ Total Factor Productivity จากการวิเคราะห์โดย Tinakorn and Sussangkarn (1998) พบว่าประสิทธิภาพการผลิตรวมของประเทศไทยเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.9 – 1.3 ต่อปีโดยเฉลี่ยระหว่างปี คศ. 1981-95 ซึ่งการเพิ่มประสิทธิภาพในส่วนนี้ไม่

รวมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่มาจากการเพิ่มขึ้นของคุณภาพของแรงงาน (คือระดับการศึกษาเฉลี่ยของแรงงานรวม)¹⁴

สำหรับการวิเคราะห์ในส่วนนี้ ได้สมมุติให้ประสิทธิภาพในการผลิตรวมของทุกสาขาวิชาการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.0 ต่อปีในช่วงท้าปีข้างหน้า ส่วนทางด้านคุณภาพของแรงงานนั้น ผลจากการเพิ่มคุณภาพของแรงงานได้รวมอยู่ในข้อมูลมติฐานที่ให้กำลังแรงงานรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 ต่อปีแล้ว เนื่องจากแนวโน้มในการเพิ่มขึ้นของกำลังแรงงานรวมในปัจจุบันอยู่ในระดับประมาณร้อยละ 0.8 ต่อปี ส่วนการศึกษาของ Tinakorn and Sussangkarn (1998) พบร่วมกันว่าการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่มาจากการเพิ่มขึ้นของคุณภาพของแรงงานนั้นอยู่ในระดับประมาณร้อยละ 0.7–0.8 ต่อปี ดังนั้นถ้ารวมพัฒนาด้านการเพิ่มขึ้นของปริมาณแรงงานรวม และการเพิ่มคุณภาพเฉลี่ยของแรงงาน ก็จะหมายถึงการเพิ่มขึ้นของกำลังแรงงานสุทธิ (คือที่คำนึงถึงการเพิ่มขึ้นของคุณภาพด้วย) ประมาณร้อยละ 1.5 ต่อปี

ถ้าประสิทธิภาพในการผลิตสามารถเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 1.0 ต่อปี การวิเคราะห์พบว่าถ้ารวมกับการเพิ่มขึ้นของการส่งออก และการลดสัดส่วนของการนำเข้าแล้ว จะสามารถทำให้เศรษฐกิจโดยรวมมีศักยภาพที่จะขยายตัวได้ในอัตราประมาณร้อยละ 5.8 ต่อปี คือเพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละหนึ่งต่อปี จากศักยภาพที่มาจากการเพิ่มขึ้นของการส่งออกและการลดสัดส่วนของการนำเข้า ซึ่งการขยายตัวในอัตราร้อยละ 5.8 ก็ใกล้เคียงกับเป้าของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ได้ตั้งไว้

สิ่งที่ควรจะวิเคราะห์เพิ่มในที่นี้คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระดับร้อยละ 1 ต่อปีนั้น ยาก หรือง่ายเพียงใด การศึกษาของ Tinakorn and Sussangkarn พบร่วมกันว่าประสิทธิภาพในการผลิตในช่วงปี คศ. 1981–95 นั้น ได้เพิ่มขึ้นในระดับประมาณนั้น แต่โครงสร้างของเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากในช่วงปี คศ. 1995 พอสมควร โดยเฉพาะประเทศไทยได้ผ่านวิกฤติเศรษฐกิจมา และโครงสร้างทางเศรษฐกิจก็ยังมีความอ่อนแอกอยู่ในหลาย ๆ จุด

จากการศึกษาของ Tinakorn and Sussangkarn นั้น ได้มีการวิเคราะห์ถึงสิ่งที่อธิบายระดับการเพิ่มของประสิทธิภาพการผลิตรวมโดยใช้สมการลดตอน (Regression) ด้วย และสามารถอธิบายได้ค่อนข้างดีจากตัวแปรตัวแปร คือ

- 1) GOPEN = อัตราการเพิ่มขึ้นของอัตราการเปิดของประเทศ โดยที่อัตราการเปิดวัดจากมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการบวกด้วยมูลค่าการนำเข้าสินค้าและบริการหารด้วย GDP
- 2) GSEMNAG = อัตราการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนของการมีงานทำนอกภาคเกษตร
- 3) GCAP = อัตราการเพิ่มของปริมาณของทุน (Real Gross Capital Stock)
- 4) GCAP2 = $GCAP^*GCAP$

¹⁴ ดู Tinakorn and Sussangkarn (1998) หน้า 22

โดยสมการที่ได้คือ

$$\text{GTFP} = -34.5344 + 0.1044 * \text{GOPEN} + 0.2047 * \text{GSEMNAG} + 8.8421 * \text{GCAP} - 0.5054 * \text{GCAP2} \quad (3.1)$$

$$(-3.095)^* \quad (1.625)^{**} \quad (2.315)^* \quad (3.221)^*$$

(-3.286)*

$$R^2 = 0.712 \quad \text{Adjusted } R^2 = 0.5969$$

โดยที่ GTFP คืออัตราการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพในการผลิต

ข้อมูลระหว่างปี คศ. 1981-1995

* หมายถึง Significant ในระดับร้อยละ 5

** หมายถึง Significant ในระดับร้อยละ 10

สมการนี้ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพการผลิตขึ้นอยู่กับอัตราการเปิดของประเทศ การโยกย้ายแรงงาน จากสาขาเกษตรที่มีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำมาสู่สาขากองภาคเกษตรที่มีประสิทธิภาพในการผลิตที่สูงกว่า และการเพิ่มขึ้นของทุน โดยที่การเพิ่มขึ้นของทุนในระดับหนึ่งทำให้ประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้น แต่ถ้าการเพิ่มขึ้นนั้นมากเกินไป ก็จะเริ่มทำให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลง ผลเหล่านี้มีเหตุผลที่พوجะเข้าใจได้ ในเรื่องของอัตราการเปิดของประเทศอาจจะเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตของสาขาต่างๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ถ้าประเทศมีสัดส่วนการเปิดที่สูง สำหรับการโยงย้ายของแรงงานก็เป็นเพราะการทำงานในภาคเกษตรมีประสิทธิภาพที่ต่ำกว่าการทำงานในกองภาคเกษตร ส่วนเรื่องการเพิ่มขึ้นของทุน เป็นประเทศโนโอลายมิกจะมา กับสินค้าทุน ถ้ามีการลงทุนมากขึ้น ระดับเทคโนโลยีโดยเฉลี่ยของสินค้าทุนจะเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มขึ้นจากเทคโนโลยีที่สูงขึ้น แต่ถ้าลงทุนกันมากไป ดังเช่นในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ก็จะเริ่มได้ค่าตอบแทนในเชิงการเพิ่มปริมาณการผลิตที่น้อยลง (Declining Marginal Product) ทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตเริ่มลดลง

เราอาจจะนำเอาสมการ (3.1) นี้มาใช้ในการคาดการณ์แนวโน้มของประสิทธิภาพการผลิตในอนาคต อย่างไรก็ตาม สมการ 3.1 นี้ได้มาจากการข้อมูลที่ค่อนข้างล้าสมัย ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัยมากขึ้นก่อนที่จะนำมาใช้

หลังจากการศึกษาของ Tinakorn and Sussangkarn ได้มีการศึกษาทำของเดียวกันเพื่อหาประสิทธิภาพการผลิตในปีต่อๆ มา การศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ใช้วิธีการคล้ายๆ กับการศึกษาของ Tinakorn and Sussangkarn และได้คำนวณประสิทธิภาพการผลิตระหว่างปี ค.ศ.1990-1999¹⁵ เพื่อปรับปรุงสมการ (3.1) ให้ใช้ข้อมูลสำหรับปีหลังจากปี ค.ศ.1995 ด้วย การศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้การคำนวณประสิทธิภาพการผลิตโดยสภาพัฒนาฯ สำหรับปี ค.ศ.1996-1999

¹⁵ ดูตารางการคำนวณจาก http://www.nesdb.go.th/Main_menu/Macro/Macro_data/table1.1.16.xls

มาผนวกกับประสิทธิภาพการผลิตของ Tinakorn and Sussangkarn สำหรับปี ค.ศ. 1981-1995¹⁶ และใช้ข้อมูลประสิทธิภาพการผลิตรวมระหว่างปี ค.ศ. 1981-1999 มาทำการศึกษาสมการที่จะอธิบายระดับการเพิ่มขึ้นของ TFP ในปีต่อๆ กัน

ผลที่ได้นั้น มีส่วนคล้ายกับสมการ (3.1) แต่ก็มีส่วนต่างที่สำคัญ เช่นเดียวกัน ได้พบว่ามีตัวแปรสี่ตัวแปรที่สำคัญที่สามารถอธิบาย TFP ได้ดีพอสมควร คือ

- 1) XGDP = อัตราส่วนระหว่างการส่งออกสินค้าและบริการต่อ GDP
- 2) MGDP = อัตราส่วนระหว่างการนำเข้าสินค้าและบริการต่อ GDP
- 3) GINV = อัตราการเพิ่มของปริมาณการลงทุน (Growth of Real Investment)
- 4) GINV2 = GINV*GINV

โดยสมการที่ได้คือ

$$GTFP = 2.6626 + 0.1776*XGDP - 0.2507*MGDP + 0.186*GINV - 0.0014*GINV2 \quad (3.2)$$

$$(1.436)^{***} \quad (1.625)^{**} \quad (-2.198)^{*} \quad (5.473)^{*} \quad (-1.460)^{**}$$

$$R^2 = 0.78145 \quad \text{Adjusted } R^2 = 0.71901$$

ข้อมูลระหว่างปี คศ. 1981-1999

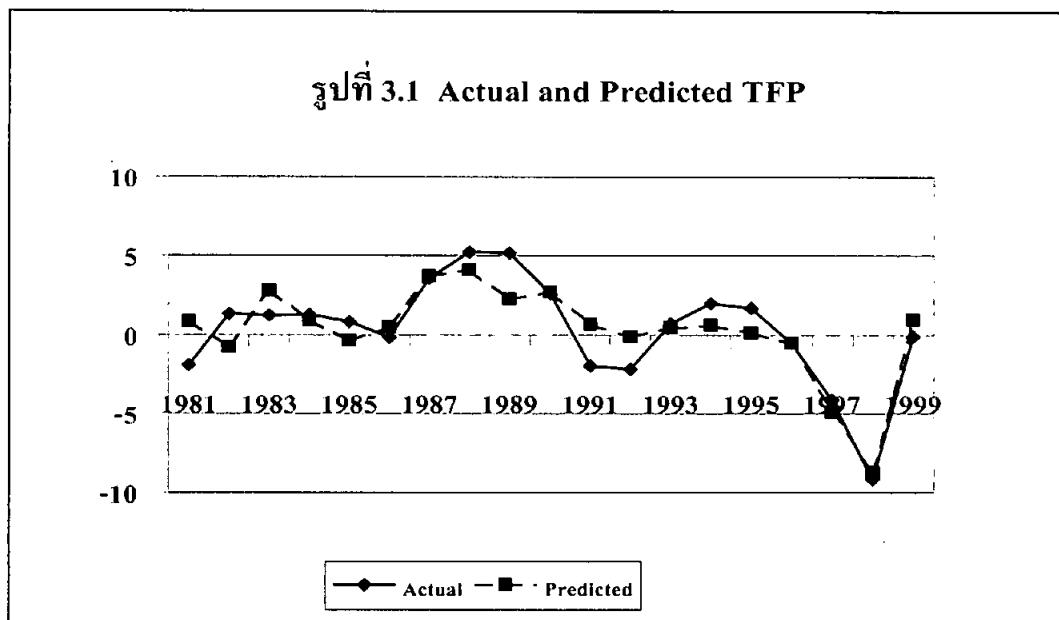
* หมายถึง Significant ในระดับร้อยละ 5

** หมายถึง Significant ในระดับร้อยละ 10

*** หมายถึง Significant ในระดับร้อยละ 20

¹⁶ เพื่อให้ข้อมูล TFP จากสองแหล่งมีฐานะใกล้กัน การศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของ TFP ระหว่างปี คศ. 1995-1999 ซึ่งศึกษาโดยสภาพน้ำยา มาใช้ในการปรับข้อมูล TFP ของ Tinakorn and Sussangkarn เริ่มจากปี 1995 คือ TFP สำหรับปี 1996 เท่ากับข้อมูล TFP ปี 1995 ของ Tinakorn and Sussangkarn บวกตัวชี้ผลต่างระหว่าง TFP ในปี 1996 และ ปี 1995 ซึ่งคำนวณโดยสภาพน้ำยา ฯลฯ

รูปที่ 3.1 แสดงการเปรียบเทียบระหว่าง GTFP และค่าท่านาย GTFP จากสมการที่ (3.2)

จากสมการ (3.2) และรูปที่ 3.1 จะเห็นว่าสมการ (3.2) สามารถท่านายค่าของ TFP ได้ดีพอสมควร ผลจากสมการ (3.2) นั้นแตกต่างจากสมการ (3.1) ในสาระสำคัญทางด้านที่เกี่ยวกับภาคต่างประเทศ ในสมการ (3.1) ภาคต่างประเทศรวมอยู่ในตัวแปรทางด้านอัตราส่วนการเปิดประเทศ ที่รวมทั้งทางด้านการส่งออกและการนำเข้าอยู่ในตัวแปรเดียวกัน ส่วนสมการ (3.2) นั้นแยกผลที่มาจากการต่างประเทศระหว่างส่วนที่มาจากการส่งออก และส่วนที่มาจากการนำเข้า ทำให้เห็นผลจากการต่างประเทศที่ชัดขึ้น ในสมการ (3.2) การส่งออกช่วยให้ประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งคงเป็นเพราะความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้สามารถแข่งขันได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าอัตราส่วนระหว่างการนำเข้าสินค้าและบริการต่อ GDP สูงขึ้น มีแนวโน้มที่จะทำให้ประสิทธิภาพการผลิตน้อยลง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการพึ่งการนำเข้ามาก ๆ มาจากการที่ไม่มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่เพียงพอในประเทศไทย และสำหรับเทคโนโลยีที่ซื้อเข้ามาเราก็อาจจะไม่มีความสามารถพอที่จะใช้ให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด หรืออาจจะเป็นเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจของไทยอย่างเต็มที่

ในเรื่องของอัตราการเพิ่มของผลผลิตที่สูงขึ้นในสมการ (3.2) ก็คล้ายกับในเรื่องของการเพิ่มปริมาณของทุนในสมการ (3.1) คือการลงทุนที่สูงขึ้นถึงระดับหนึ่งช่วยให้ประสิทธิภาพในการผลิตสูงขึ้น เพราะเป็นการช่วยให้คุณภาพของเครื่องจักรโดยรวมดีขึ้น แต่ถ้าลงทุนมากเกินไป ก็จะได้ผลตามมาที่ลดลง

เราสามารถใช้สมการ (3.2) มาทำการคาดการณ์แนวโน้มของประสิทธิภาพการผลิตได้ จากการวิเคราะห์ศักยภาพของการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ โดยรวมเป้าทางด้านการส่งออก การลดสัดส่วนของ การใช้สินค้านำเข้า และการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เราจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มของการส่งออก การนำเข้า และการลงทุน ดังนั้น ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการหาค่าของ TFP ตามสมการ (3.2) ได้

ผลแสดงอยู่ในตารางที่ 3.6 สิ่งที่เห็นได้จากตารางนี้คือ สมการ (3.2) ทำนายว่าการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพในการผลิตมีแนวโน้มที่จะไม่ถึงร้อยละ 1 ต่อปี โดยที่มูลค่าเฉลี่ยของ TFP Growth ระหว่างปี 2545 ถึงปี 2550 อยู่เพียงประมาณร้อยละ 0.28 เท่านั้น ดังนั้น พ่อจะตีความจากผลนี้ได้ว่า ถ้าเราจะพึ่งให้ประสิทธิภาพในการผลิตของประเทศไทยเพิ่มขึ้นโดยวัฏจักรปกติของระบบเศรษฐกิจ คงจะไม่สามารถทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มในอัตราร้อยละ 1 ต่อปีได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีนโยบาย และมาตรการต่างๆ เพื่อออกมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของประเทศไทย ที่ประเทศไทยมักจะติดลำดับท้ายๆ เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ เรื่องของระบบการศึกษาและการฝึกอบรม เรื่องของการพัฒนาชีดความสามารถในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรต่างๆ ในส่วนของภาครัฐเอง ที่มักจะมีปัญหาในเรื่องของประสิทธิภาพในการทำงาน มากกว่าองค์กรในส่วนของภาคเอกชน หรือแม้กระทั่งในภาคประชาชน เป็นต้น

ตารางที่ 3.6 แนวโน้มการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

	สัดส่วนการส่งออก ต่อ GDP (XGDP)	สัดส่วนการนำเข้า ต่อ GDP (MGDP)	การขยายตัวของ การลงทุนรวม (GINV)	TFP Growth %
2003	63.7	58.7	7.2	0.54
2004	61.6	57.7	7.2	0.41
2005	59.5	56.7	7.2	0.28
2006	57.4	55.8	7.2	0.15
2007	55.4	54.8	7.2	0.02

ที่มา จากรายงาน 3.2 และการขยายตัวของเศรษฐกิจตามข้อมูลต่อไปนี้ 3.3-3.5

3.6 การประยุกต์พัฒนา

จากการวิเคราะห์ในส่วนที่ 3.3 ถึง 3.5 ได้ชี้ให้เห็นว่าถ้ารวมผลจากการเพิ่มการส่งออกตามเป้าที่จะลดสัดส่วนของการส่งออกต่อ GDP ลงมาให้อยู่ประมาณร้อยละ 55 ภายในปี 2550 การลดสัดส่วนของการใช้สินค้านำเข้า ในส่วนที่พอจะทำได้ และการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตรวมร้อยละ 1 ต่อปี ซึ่งคงต้องมีมาตรการต่างๆ เพิ่มเติมออกมาร่วมเสริม ระบบเศรษฐกิจโดยรวมมีศักยภาพที่จะขยายตัวได้ในระดับประมาณร้อยละ 5.8 ต่อปีในช่วง 5 ปีข้างหน้า ซึ่งก็ใกล้เคียงกับเป้าที่ได้ตั้งไว้ให้ขยายตัวประมาณปีละ 6%

ในส่วนนี้จะเพิ่มอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวได้มากขึ้น นั่นคือการประยุกต์พัฒนา ซึ่งประเทศไทยยังจำเป็นต้องนำเข้าเป็นจำนวนมาก โดยที่การนำเข้าพัฒนาในปี 2001 เท่ากับประมาณ 318,180 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 6.24 ของ GDP ในกรณีที่เราสามารถลดสัดส่วนของสินค้านำเข้าในส่วน 3.4 นั้น ได้สมมุติว่าไม่สามารถลดสัดส่วนของการใช้พัฒนานำเข้าในการใช้พัฒนารวมได้ เนื่องจากเรามีพัฒนาในประเทศไทยเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าอาจจะไม่สามารถลดสัดส่วนของพัฒนาที่เป็นการนำเข้าลงได้ แต่เราก็อาจจะสามารถประยุกต์พัฒนาได้ในการใช้พัฒนาทางด้านต่างๆ และการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะสมมุติว่าสามารถมีการประยุกต์พัฒนาได้ประมาณร้อยละ 5 ภายในห้าปีสำหรับการผลิตสินค้าในทุกๆ สาขา ซึ่งพัฒนาที่รวมในการวิเคราะห์นั้นรวมถึง เชื้อเพลิง ไฟฟ้า และ

ก้าช และพลังงานส่วนใหญ่ที่ใช้ในประเทศก็เป็นการใช้เพื่อการผลิตในสาขาต่างๆ (ประมาณร้อยละ 84 ในปี 2543)

จากการเพิ่มการประหยัดพลังงานเข้าไปกับการเพิ่มการส่งออก การลดสัดส่วนของการใช้สินค้านำเข้า และการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ผลจากวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจโดยรวมมีคักยภาพที่จะขยายตัวได้ในอัตราประมาณร้อยละ 6.0 ต่อปี ซึ่งก็เท่ากับเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้แต่ต้นพอดี ผลสรุปจากกรณีต่างๆ แสดงอยู่ในตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 สรุปผลของคักยภาพในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

	อัตราการขยายตัว Real GDP เฉลี่ยต่อปี
จากการเพิ่มการส่งออกตามเป้าใน 3.3	3.65%
เพิ่มการลดสัดส่วนการใช้สินค้านำเข้าใน 3.4	4.75%
เพิ่มการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตร้อยละหนึ่งต่อปี	5.82%
เพิ่มการประนยดพลังงานร้อยละ 5 ในกระบวนการผลิตภายในห้าปี	6.01%

3.7 สรุป

รายงานในส่วนนี้ได้วิเคราะห์ความเป็นไปได้ที่เศรษฐกิจไทยจะฟื้นฟากการส่งออกน้อยลง โดยลดสัดส่วนของการส่งออกสินค้าและบริการต่อ GDP ลงไปอยู่ในระดับร้อยละ 55 ภายในห้าปีข้างหน้า จากประมาณร้อยละ 66 ในปัจจุบัน ในเวลาเดียวกัน ได้ตั้งเป้าให้ระบบเศรษฐกิจรวมยังสามารถขยายตัวได้ในอัตราประมาณร้อยละ 6 ต่อปี และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไว้ได้ด้วย โดยให้การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดยังเกินดุลอยู่ได้ไปจนปี 2550

โดยสรุป ผลจากการวิเคราะห์ซึ่งให้เห็นว่าเป้าหมายที่จะให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวในอัตราร้อยละ 6 ต่อปีอย่างมีเสถียรภาพนั้น อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ แต่จะต้องมีการปรับโครงสร้างของเศรษฐกิจในระดับมหาภาคทางด้านต่างๆ ดัง

- 1) การเน้นการส่งออกสำหรับสาขาที่มีผลเชื่อมมากสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าสาขานี้ เช่นทางด้านการท่องเที่ยว สาขามาตรฐานอาหาร เป็นต้น
- 2) การลดสัดส่วนการใช้สินค้านำเข้าในส่วนที่พอจะเป็นไปได้ โดยตั้งเป้าให้มีการลดสัดส่วนการใช้สินค้านำเข้าส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 5 ภายในห้าปีสำหรับส่วนของการนำเข้าที่อยู่ในวิสัยที่พอจะลดลงได้
- 3) ให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต (Total Factor Productivity, TFP) ของระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ประมาณร้อยละ 1.0 ต่อปี และจากการวิเคราะห์แนวโน้มของ TFP ในอนาคต พบร่วมกันเป็นที่จะต้องมีมาตรการต่างๆ ออกมาเสริม มีฉะนั้นคงยากที่จะทำให้ TFP เพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 1 ต่อปี
- 4) การประหยัดพลังงานในการผลิตต่างๆ โดยให้ประหยัดได้ร้อยละ 5 ภายในห้าปี

จากการดำเนินการตาม 1) ถึง 4) นั้น พบว่าจะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีศักยภาพที่จะขยายตัวได้ในอัตราร้อยละ 6 ต่อปีโดยเฉลี่ยสำหรับช่วง 5 ปีข้างหน้า โดยยังสามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไว้ได้

ผลการวิเคราะห์นี้ซึ่งให้เห็นว่าเป้าที่ได้ตั้งไว้ให้ลดสัดส่วนการส่งออกสินค้าและบริการต่อ GDP ให้เหลือประมาณร้อยละ 55 ในปี 2550 น่าจะเป็นระดับที่พอจะเป็นไปได้และเหมาะสม ถ้าตั้งเป้าไว้ต่ำกว่านี้มาก ก็อาจจะเป็นไปได้ยากที่จะให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวได้ร้อยละ 6 อย่างมีเสถียรภาพ และถ้าสัดส่วนของการส่งออกต่อ GDP ยังสูงอยู่มาก ก็เสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากความผันผวนที่รุนแรงจากภายนอก ถ้ามีความผันผวนเกิดขึ้น หรือถ้าประเทศไทยต้องประสบกับภาวะการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นตามลำดับ

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ได้เน้นเรื่องของการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้น มีผลต่อการกระจายรายได้แสดงอยู่ด้วย จากการพิจารณาผลทางด้านนี้ในเบื้องต้น พบว่าการดำเนินตามเป้าต่าง ๆ ที่ได้ตั้งไว้ รวมทั้งการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจทางด้านต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น จะมีผลช่วยให้การกระจายรายได้ดีขึ้นจากในปัจจุบันด้วย (ตารางที่ 3.8) ซึ่งก็นับว่าเป็นผลดีทางสังคมที่สำคัญจากเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้ตั้งไว้สำหรับการวิเคราะห์ในส่วนนี้

ตารางที่ 3.8 ผลต่อการกระจายรายได้: เพิ่ขบปี 2007 กับปี 2002

	2002*	เฉพาะ เพิ่ม การส่งออก	รวม ผลสัดส่วน การนำเข้า	รวม การเพิ่ม TFP	รวมการ ประดัด พลังงาน
ส่วนแบ่งรายได้ของครัวเรือนที่รายที่สุด 20%	57.77	57.55	57.55	57.67	57.67
ส่วนแบ่งรายได้ของครัวเรือนที่รายรองลงมา 20%	19.77	19.75	19.75	19.75	19.74
ส่วนแบ่งรายได้ของครัวเรือนในระดับกลาง 20%	11.37	11.44	11.44	11.41	11.41
ส่วนแบ่งรายได้ของครัวเรือนที่จนที่สุด 20%	7.19	7.28	7.27	7.23	7.23
ส่วนแบ่งรายได้ของครัวเรือนที่จนรองลงมา 20%	3.9	3.98	3.98	3.95	3.95
สัดส่วนระหว่างส่วนแบ่งของครัวเรือน 40% บนที่ยังบัญชี ครัวเรือน 60% ถ่าง	3.45	3.41	3.41	3.43	3.43
สัดส่วนระหว่างส่วนแบ่งของครัวเรือนรายที่สุด 20% เทียบกับครัวเรือนจนที่สุด 20%	14.82	14.47	14.45	14.61	14.61

* ประมาณการณ์

ที่มา ผลจากแบบจำลอง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2545, แบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคเพื่อวิเคราะห์ผลของการจัดสรรงบประมาณสู่ภาระกิจต่างๆ, รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงบประมาณ

สมชัย จิตสุชน, 2543, การกระจายรายได้: บทสำรวจความรู้, สำนักงานคณะกรรมการสันับสนุนการวิจัย ปกรนว วิชียนท์, ยศ วัชระคุปต์, 2544, การสร้างภูมิคุ้มกันและลดความเสี่ยงจากการผันผวน (บทสำรวจความรู้และข้อเสนอแนะทางนโยบาย), เอกสารวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาษาอังกฤษ

Berry A, Bourguignon F. and Morisson C., 1991, “Global economic inequality and its trends since 1950,” in Osberg L., ed. Economic Inequality and Poverty: International Perspectives, Sharpe.

Berman, Eli, John Bound, and Stephen Machin, 1997, Implications of Skill-Biased Technological Change: International Evidence, IED Discussion Paper Series, No. 78 (July)

Bourguignon, F, and C. Morisson, 1990, “Income Distribution, Development and Foreign Trade,” European Economic Review, Vol. 34, pp. 1113–1132

Davis, Donald, 1996, Trade Liberalization and Income Distribution, NBER Working Paper 5693.

Dollar, David and Art Kraay, 2000, Growth Is Good for the Poor, The World Bank.

Dollar, David and Art Kraay, 2001, Trade, Growth, and Poverty,” The World Bank.

Freeman, R.B. and L.F. Katz (eds), 1995, Differences and Changes in Wage Structures, University of Chicago Press, Chicago.

Grossman, Gene M., and Elhanan Helpman, 1992, Innovation and Growth: Technological Competition in the Global Economy, MIT Press, Boston, Massachusetts.

Harrison, Ann, 1995, Openness and Growth: A Time-Series, Cross-Country Analysis for Developing Country, NBER Working paper no. 5221.

Jitsuchon, Somchai, 2001, An Inquiry into the Proper Measurement of Poverty in Thailand, paper presented at the 26th FAEA Conference, Bangkok, Thailand, 20–21 December, 2001.

- Jitsuchon, Somchai, 2002, Thailand's Economic Growth: A Fifty-Years Perspective (1950-2000), paper submitted to the Global Development Network for the Global Research Project "Explaining Growth".
- Krueger, Anne, 2000, Trading Phobias: Governments, NGOs and Globalisation, Centre for Independent Studies, St.Loenard's, Australia.
- Krugman, Paul, 2000, "Technology, Trade, and Factor Prices," Journal of International Economics, February.
- Masson, Paul, 2001, "Globalization: Facts and Figures," International Monetary Fund Policy Discussion Paper no. PDP/01/4.
- Rodrik, Dani, 1996, Why Do More Open Economies Have Bigger Governments?, NBER working paper no. 5537.
- Sachs, Jeffrey and Andrew Warner, 1995, Natural Resource Abundance and Economic Growth, NBER Working Paper, no. 5398.
- Spilimbergo, Antonio, Juan Luis Londono, and Miguel Szekely, 1999, "Income Distribution, Factor Endowments, and Trade openness," Journal of Development Economics, Vol. 59, No. 1 (June), pp 77-101.
- Stewart, Frances, 1999, Income Distribution and Development, a paper presented to UNCTAD meeting, Bangkok, 1999.
- Stolper, W, and Paul Samuelson, 1941, "Protection and real wage," Review of Economic Studies.
- TDRI, 2002, "Construction of CGE Model for Agricultural Economic and Social Analysis," Report Prepared for JICA and the Office of Agricultural Economics, Thailand Development Research Institute, March 2002.
- Tinakorn, Pranee and Chalongphob Sussangkarn, 1998, Total Factor Productivity Growth in Thailand: 1980-1995. TDRI Research Report No. M45, Thailand Development Research Institute, July 1998.
- Wood, A., 1994, North-South Trade, Employment and Inequality, Clarendon Press, Oxford.